

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISKI DAGBLADET

Laupäeval, 22. veebr. 1975
Nr. 15 (4005)

17. aastakäik

USA rahvasaadik: Ei ole põhjust TUNNUSTADA Balti anastust

WASHINGTON (VES) – Esindajatekoja liige Edward Derwinski esitas kongressi avastungil resolutsiooni, milles kongress peaks asuma seisukohale, et USA delegatsioon Euroopa julgeolekukonverentsil ei nõustu Eesti, Läti ja Leedu annekteerimise tunnustamisega N. Liidu poolt ja et USA poliitikaks peab jääma Balti riikide N. Liidu poolt toimunud anneksiooni mittetunnustamine ükskõik millisel viisil.

Rahvasaadik ütles kirjas: "Mina ei usu, et eksisteerib mingi praktiline põhjus, miks USA peaks tunnustama Balti riikide annekteerimist N. Liidu poolt. Fakt on, et meie tradit-

sioonid nõuavad selgelt, et meie võtaksime initsiatiivi ja mõistaksime hukka N. Liidu tema poolt teostatud illegaalse Eesti, Läti ja Leedu okupeerimise pärast." Järglk. 11

EDUARD DERWINSKI

KISSINGERI TERVITUSED EV aastapäeval

Ameerika ühendriikide välisminister Henry A. Kissinger on saatnud Eesti Vabariigi 57. aastaapäeva puhul E.V. esindajale Ernst Jaaksonile alljärgneva lülituse:

Mul on heameel saada Teile ja eesti rahvale Ühendriikide valitsuse ja rahva nimel tervitust ja paremaid soovide Eesti iseseisvuse viiekümneasetmeenda aastapäeva puhul.

See aastapäev tuleb meile meelde, et koos eesti rahvaga meie jagame kiindumust vabaduse vaimu ja enesemääramise õiguse. Meie tunnustame ka uhkusega neid panuseid, mida meie andekad, eesti päritoluga kodanikud on andnud Ühendriikidele. Kasutame sel leppärast seda juhus, et tervitada Teie jätkuvaid pingutusi Eesti rahvusliku ja kultuurilise

USA välisminister Henry A. Kissinger

püüdnud säilitamisel.

Parimate tervitustega
HENRY A. KISSINGER

Hollandlased kirja- vahetuses eestlasest vangiga P.Venemaal

ROTTERDAM (EPL kirjasaatjalt) – Hollandi ajakirjandus ei ole kaotanud huvi eestlase vastu, kes Ühest Põhja-Venemaa vangilaagrist mõne aja eest kirjutab oma tuttavale hollandlasest koolijuhatajale – kiri mille meeleheitlik ja masendav sisu toodi ära suurtes ajalehtedes ja midaka EPL on refereerinud. Nüüd kirjutab Amsterdamis suurim leht "De Telegraaf" uuest kontaktist selle vangiga, kelle nimi on Bruno Saare ja asub Ertsevo vangilaagris Arhangelski lähedal. "Jah, minu armsad sõbrad, nüüd ootan ma surma", on ta kirjutanud kirjas MA-VO-kooli neljanda-klassi õpilastele Vlaardingenis 2. novembril.

Selle kooli õpetaja Niek van der Hoek, kes Bruno Saarega juhuslikult kohtas a. 1967 Moskvas ühel näitusel, on temaga kirjavahetust pidanud 1967 a. saadik.

"De Telegraafi" toimetaja Henk de Mari on ajalooõpetaja Niek van der Hoeki'ga kõnele-

nud ja raporteerib kokkuvõttes: – Bruno Saare, eestlane, on näide sellest, mis juhtub inimestega Nõukogude Venes, kes ei palmuta ennast Sovjeti korralle. Oma nooruse ta veetis koos oma vanematega Siberis Kremli deporteerimise poliitika tagajärjel, mis näib ette okupeeritud Baltimaade elanike laialisaatmist üle Venemaa. Bruno isa suri Siberis. Pere-kond lubati tagasi minna oma sünnimaale. Eestisse.

Hr. van der Hoek kohtas juhuslikult Bruno Saaret Moskvas ja varsti peale seda ta sai Saarelt kirja, milles ta teatas, et ta

on teadmata põhjustel arreteeritud ja saadetud kontsentratsiooni laagrisse. Siis algas kannatuste tee, mis võib olla on juba lõppenud Bruno Saare surmaga. Bruno kirjast 12. oktoobrist 1974 a. (ta pödes siis tiiskust ja seal Ertsevo laagris Arhangali lähedal puudus arstiabi): "Mina olin alati optimistlik, kuid nüüd ma ootan surma. Ja, minu armsad sõbrad, see on nii, ma tean seda. Meie kõik peame surema, kuid see on jube, et minu lõpp peab tulema nii koledas kohes. Ma olen 40 aastat vana ja ma olen näinud koledaid asju oma elus – nii palju koledusi, et mul puudub jõud seda kannatada. Ma olen nii nõrk, et isegi selle kirja kirjutamine on mulle raske. Ma kaalun ainult 54 kilo, olen lüh ja nakk, paljas luukere. Arstid ei hooli minust. Süda pole midagi ja kiirga on halb".

See kiri on ainult väikese pil-

gu heitmine loori alla, mis ka-tab Sovjeti kodaniku number

Järglk. 11

Kuusk meister USA-s

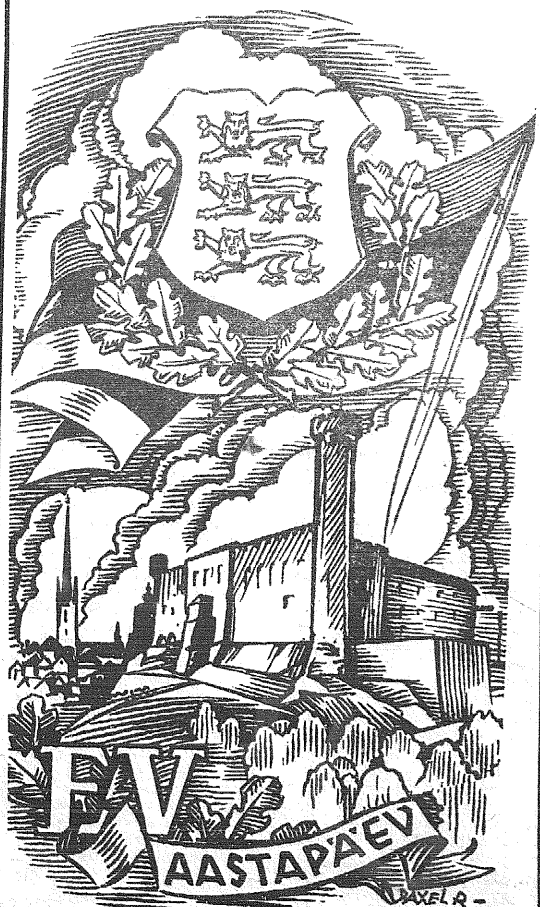
CHICAGO (EPL) – Põhja-Ameerika lahtistel jääpurjetamisvõistlustel Wisconsinis osariigis tuli 104 võistleja hulgas esimeseks Vello Kuusk Maapsalust okup. Eestist, teiseks tuli Endel Vooremaa, neljandaks Ain Vilde ja seitsmendaks Künno Kalk, kõik N. Liidu poolt lähetatud jääpurjetamise maailmameistrivõistlustele, mis toimuvad samuti USA-s.

LEEDU SAADE ALGAS

MÜNCHEN (VES) – Radio Liberty leedukeelsed saatet algasid uuel aastal – esialgul pühapäeviti. Teatavasti oli kongress leedu saateteks summad määranud juba Nixoni ajal. Eesti ja Läti saatete ettevalmistamine on käigus.

Esialgul on osalise tööjõuga New Yorgis palgatud kummagi saate jaoks üks isik, kes mõlemad jäävadki platseerituks New Yorki – toimetused, planeeritud viielikmelistena, asuvad tööle suvel Münchenis, kui saatet käiku lähevad.

Leedu saate juures on praegu kaks toimetustliiget 18-kuuse teenistustepinguga. Ka siin toimub toimetuse laiendamine seoses igapäevaste saatete käiku minekuga märtsikuus.

EPL

Laupäeval, 22. veebr. 1975

Kustumatu

Vilekümnesestmendat korda tähistavad eestlased 24. veebruaril enda rahvusliku vabaduse ja omariikluse sünnipäeva. Ainult 22 korda sündis see iseseisvas Eesti Vabariigis, ülejäänud 35 aastat on tulnud seda päeva meenutada kas siis okupatsioonides või maapagulus väljaspool kodumaad. Praegu tohivad seda päeva avalikult tähistada vaid vabas maailmas elavad eestlased. Nad teevad seda truuult ja väsimatult, veendumuses, et eesti rahvas, vaatamata pikaajasele okupatsioonile ei ole kaotanud õigust enesemääramisele ja vabadusele. See õigus on kustumatu nii kaua kui on olemas eesti rahvas ja geograafiline Eesti. See kestab samal viisil edasi kui ta kestis muistset vabadusest Eesti Vabariigi loomiseni.

Kuigi täitumasa 35 aastat Eesti Vabariigi vägivalladest okupeerimisest kahe totalitaarse suurringi õigusevastase kokkuleppe tulemusena, kus käesoleva sajandi üks suurimaid ja ebahümanseimaid diktatuuri jagasid omavahel maid ja rahvaid, ei ole üks kontrahentidest, Nõukogude Liit, suutnud ikka veel hankida Hitleriga saavutatud kokkuleppele läänedemokraatiate tunnustust. Stalini-Hitleri kokkuleppe on olnud liiaks häbiäärne läänlaste sündumistulele, kuigi ka nende sündumistulest ei ole päris puhas, kui vaid mõelda nende liitlusest hiljem Staliniaga johtunud saatslikke Jalta-järeleandmist, millega omakorda de facto ohverdati mitte ainult Eesti, Läti ja Leedu, vaid ka teised maad ja rahvad — sada miljonit eurooplast.

Ent vägivalla otsese tunnustamiseni ei ole peetud võrdseks minna, kuigi Moskva vahetpidamatult ja väsimatult selleks on teinud katseid — praegu Genfi konverentsil. Moskval on eriti valus kogeda, et vabas maailmas elab juriidiliselt Eesti Vabariik edasi diplomaatiliste esinduste näol, sest see meenutab vahetpidamatult balti rahvastele sooritatud ülekohtu ja aega, mil natsism ja kommunism käsikäes otsustasid rahvaid ja riike hävitada.

Ei ole siis ime, kui okupeeritud kodumaalt läände voolab väsimatult propagandat, mis püüab läänes asuvate balti rahvaste liikmete ajusid pesta, kirjutades võltsitud ajalugu nii nendele kui ka välismaailmale, laimades iseseisvust, unustades lepingu Hitleriga ja kujutades ohvriterikast okupatsiooni mingi õnneajana balti rahvastele. Okupatsioon ei väsi lavastamast kohtuprotsesse, kus kirjeldatakse saksa okupatsiooni jultumist "nõukogude kodanike" vastu, kes nagu nende endi poolt esitatud materjalist selgub, olid "oma kohust täitnud" hävituspatalljonides või kütitudsautode meeskondades.

See kõik on asinine nendele protsessidele, mida kunagi ei tule õiglase kohtupidamise näol kõige nende vastu, kes üles ehitasid Solženitsini poolt kirjeldatud Gulag-arhipelaagi, kes ka meie maailm nendes orjajagritesse ja asumisele küüditasid sajatuhandelise arvu ulatava süütu inimeste hulga, kes seal ebainimlikes oludes kokku varisesid või siis otseselt

likvideeriti, nii nagu iseseisvuse ajal Venemaale põgenenud eesti kommunistide juhidki. Nende postuumne "rehabiliteerimine" ei ole kedagi ellu toonud ja otse pentsik on selle taustal lugeda okupantide kurtsimist, et Eesti Vabariik on oma kukutajaid halvasti kohtunud vangi heites. On ju selge, et nad ainult selle tõttu pääsesid oma vaimse kodumaa surmavaist "represseeringuist".

Kui sealpool rõhutatakse, et kuriteod inimsuse vastu ei kustu, kuidas siis saaksid kustuda rõhutajate endi kuriteod? Stalini "represseeringud" ja likvideerijad on rehabiliteeritud koos oma ohvritega.

Aeg muudab riike ja inimesi. Paraku on muudatused raudseeride taga olnud rohkem materiaalselt kui humansest laadi. Seda materiaalselt kriiputatakse alla ja sin peab see olema potjokini-kullisiks vabaduse ja inimõiguste puudumisele. Kui kõneldades Balti rahvaste läänelisusest ja nende intelligentist ja kõrgemast haridustasemest tingitud suhteliselt kõrgemast standardist võrreldes Venemaaga, siis ei tähenda see veel, et need rahvad saaksid ise otsustada oma elu ja tuleviku üle. Nad on paigutatud Moskva imperialistlikku malli, millesse sobitamist korraldavad imporeeritud marionetid, sest n.n. kodukommunistid ei ole ei Stalini ega ka tema järeltulijate ajal nautinud täielikku usaldust — usaldusmeheid tulevad reeglina Venemaalt, olgu nad siis Venemaa-eestlased-jeestlased või päris umbkeelsed venelased.

Eesti rahvas ei ole vabadust, ei ole õigust enda üle ise otsustada. Eestlasel ei ole õigust vabalt liikudagi, nagu see oli loomulik iseseisvuses ja on loomulik kogu läänelises maailmas, isegi läänelistes diktatuurides.

Ja kõige selle üle lasub pikaldase venemaise vari. Vari, mille olemasolu püütakse eitada, kuid mis ilmneb selgelt pealesunnitud "vennastekultuuris", kus tänava-, vabrikute- ja kollektivmajapidamiste nimesedki. Eesti ja eesti rahva olemasolu on okupantide kavatsustega seatud otsesesse ohtu.

Pikk maapagulus väsitab. Pikk okupatsiooni väsitab, sest elada tuleb ka siis kui ei ole silmaga näha lootuste lahendamist. Paguluses on otsitud teoreetilisi lahendusi lähematute poolt, mis aga ilmselt ei ole reaalsed, sest N. Liit vaevalt on ilma välise surveta muutma Balti riikide staatust. Seda survet ei ole aga kasutatud näha, sest ka demokraatid näivad olevat väsinud ja eelistavad ikka ja jälle järeleandmist ning kompromisse. Deklaratsioonid rahvaste enesemääramise ja vägivalla vastu, kui see puudutab N. Liidu sfääri, on aastaaastalt lahjenedu oma sisus, kiriputades alla, et oht kasvab ikestatud rahvastele selles mõttes, et vaba maailm aktiveerib faktilise ikestuse ja võtab sellega ära nende rahvaste lootuse.

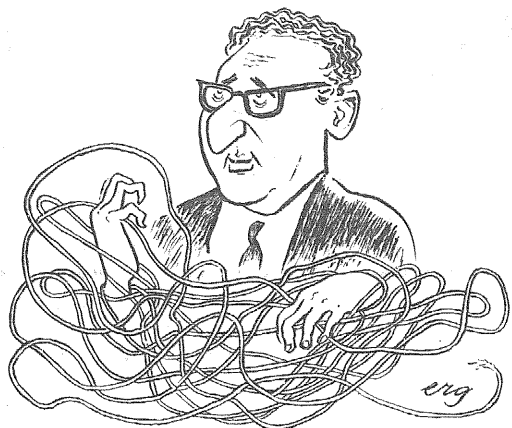
Kui Balti rahvaste õiguse küsimus on püsinud päevakorral, siis suurelt osalt ikkagi vabade eestlaste, lätlaste ja leedulaste

VÄLISKOMMENTAAR

Sobituskatsed L.-Idas

Veebruari teisel nädalal elavnes uuesti diplomaatiline tegevus Lähis-Idas eesmärgiga leida lahendust kauaaegsele ja püsivalt plahvatusohtlikule konfliktile Iisraeli ja araabia riikide vahel. Mõlema supervõimu välisministrid katsusid leida teid selle üldsõnalise sobimuse elluviimiseks Lähis-Ida kohta, milles nõukogude parteilju Brežnev ja ameerika president Ford olid kokku leppinud omavahelisel tippkohtamisel Viadivostoki lähedal mõeldud aasta novembril lõpul.

N. Liidu välisminister Gromõko aktseptsioon püüdis siiski ainult Süüria ja Egiptuse juhtide külastamisega, mis leidis aset vahetult enne USA välisministri Kissingeri ringreisil algust. Muude araabia riikidega Gromõko milliegi parast kontakti üldse ei võtnud, pidades seda nähtavasti mittevajalikuks. Kõrvale jäi loomulikult ka Iisrael, kuna N. Liit teatavasti katkestas diplomaatilised suhted temaga juba 1967 juunisõja ajal ja ei ole sest saadik teinud katsetki vahekorra normaliseerimiseks. Selle asemel on N. Liit mõeldud aasta septembrist peale andnud palestiinlaste keskkorraldustele PLO loa oma esinduse avamiseks Moskvas, mis liigselt kriipsutab

Asjad Lähis-Idas on jälle sassis...

alla Nõukogude ühepoolset holakat Lähis-Ida konfliktis.

Seda silmas pidades on vastavalt huvitav näha, et Gromõko missioon ei kandnud nimeatamisväärselt vilja ei Süürias ega Egiptuses. Ta on mõlemale püüdnud selgeks teha, nagu oleks Lähis-Ida konflikt lahendamine otsustavalt võimalik ainult Genfi suurel konverentsil. See on teatavasti N. Liidu ametlik seisukoht, nagu parteilju Brežnev seda alles hiljuti kordas kõnes, mille ta pidas Inglise peaministri Wilsoni külaskäigu puhul. Aga Egiptuse president Sadat peab siiski targemaks katsuda esmalt lahendust leida USA välisministri Kissingeri samm-sammult arendatava diplomaatia abil. Alles siis, kui see vilja ei kannu, on Sadati arvates otstarbekohane Genfi konverentsi appi kutsuda.

USA välisministri Kissingeri värske ringreis hõlmas Iisraeli, Egiptust, Süüriat, Jordaniat ja Saudi-Araabiat, kusjuures mitmel puhul oli tegemist korduvate läbirääkimistega. Milliseid tagajärgi Kissingeri ringreis konkreetselt andis, on esialgu jäänud lahtiseks, kuna milleski pole avalikkusele teateid antud. Viimasel peatskohtalt Saudi-Araabiast lahkudes ütles Kissinger ainult, et ta olevat kõigeaegsemalt rahul. Mida see tähendab, selgub arvatavasti kunagi märtsis, mil Kissinger tuleb tagasi Lähis-Ida ja nüüd ettevalmistatud sobinud Iisraeli ja araabia riikide vahel saavad konkreetse vormi ja sisu.

Nõnda jääb esialgu lahtiseks ka küsimus, kuldvõrre suuresti ühendriigid ja N. Liit saavad ennast Lähis-Ida olukorra edaspidises arengus kasutada panna. Nõukogud kaotasid igatahes palju oma mõju siin, kui president Sadat ilgemale kolm aastat tagasi saatis maalt välja äärmuslaselt 15 000 vene "nõuandjat". Seda mõjukust on N. Liit püüdnud tassa teha erakordset suurendatud relvasaadetistega Süüriale, mis aga ei suutnud nimetatamisväärselt tusta araablaste lõõgijõudu, nagu selgus 1973 oktoobrisõja tulemusena. Seekordne Egiptuse ja Süüria ülatav kallelaleht Iisraelile tõendas aga iseenest, et sõda võis puhkeda ilma et supervõimud oleksid võinud seda takistada.

Nüüd on mõlemad pooled, Iisrael ja araabia riigid varustatud veegli tõhusamate relvadega, misparast uus kokkupõrge tootab kujuneda senisest veelgi hävitusküllasemaks. Mõlemal on uute relvade hulgas ka moodsad robotpomme laskelaugusega — kuni poole respektiivset pealinna. Järelikult on vastavalt aktuaalsemaks

muutunud ka rahusobitamine vaenuliste poolte vahel. Ajapiird selleks pole pealegi kuigi suured. Liitunud Rahvaste rahuvägede kohalolek Siinai rindel ja Golani kõrgustel on praegu kindlustatud aprilli lõpuni resp. mai alguseni. Seda peab nähtavasti silmas ka USA välisminister Kissinger oma rahusobitamise kavas, mis tema arvates peaks kunagi märtsis sama teoks, olgu ainult ühe uue sammuna pikemaal teel rahu poole. Nõukogude Liit näib sellega olevat leppinud, kuigi ta poole kokkuleppe asemel tegelikult eelistab rahudiktati Genfi konverentsi kaudu, kus tal oleks rohkem võimalust kaasa rääkida.

A. K.

Stockholmi Algkooli kevadpidu

Stockholmi Eesti Algkooli järjekordne kevadpidu algas aset 16. märtsil Skanstulli gümnaasiumi ruumes, Bohusgatan 24—26, T. jaam Skanstull.

Pidu algab loterii ja einelauaga kl. 14 ja eeskava algus on kl. 15.30. Pevakohases kavas on koolijuhataja sõnavõtt ning õpilaste muusikalisi ja sõnalisi etekandeid. Esitamisele tuleb ka Ao Vaksi juhendamisel noorsooandend "Kaval Ants ja Vanapagan" õpilaste kaastegevusel lõhendamist kujukil.

Pääsmend 12:—, õpilastele väljaspool eesti kooli 3:—, kooliellutele tasuta.

ESTI PÄEVALEHT

Eestiska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokia
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja tallus:
ESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunus Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tallinnispostigiro nr. 15 67 70-0
Kulutasarvete postigiro 60 59 00-0
Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta 218 kr. 187:—
Termin (4 kuud) 68:—
Kuu 18:—
Väljaandja ESTI PÄEVALEHT
FÖRLAGS AB
Trükkija: Eskilstuna-Kurirens
Tryckeri AB Eskilstuna 1975

Uue õpetaja ametisse seadmine

Stockholmi EELK peapiiskopliku koguduse uue õpetaja August Raiduri koguduse peale seadmine toimub pidulikul jumalateenistusel pühapäeval, 2. märtsil kl. 14 Jakobi kirikus.

Introduktsiooniks on peapiiskop Konrad Veem Stockholmist rootsi kiriku piiskopi Ingmar Strömi j.t. õpetajate kaastegevusel. Laulab koguduse koor Jüri Raidi juhatusel.

Metsakodu kellatorni kavandid

Aastavahetusel võitis Metsakodu juhatus kontakti kümnekonna eesti arhitektiga, paludes kavandit uue kellatorni kujundamiseks Kirikumäe. Suhtumine oli hea ja paar arhitekti on juba oma ettepanekud teinud.

Kuid ka ülejäänud oodatakse jonniseid või mudelit. Need palutakse saata aadressil: Ilmar Loo-rand, Malmv. 4 B, 191 60 Sollentuna. Samuti need, kes ei ole kutset saanud, on teretulnud võistlusest osa võtma. Kõiklenda telefonil 08/56 66 88. Viimaseks tähtpäevaks on 31. märts 1975. Ahnitud on sümbolise ja haaravad peamiselt tasuta puhkust Metsakodus.

hoolitsusel, kes kannavad oma rahvaste jälgeallalt tallatud õiguste häält koos Balti diplomaatiliste esindustega.

Küsimus seisneb selles, kuidas seda kaitset jätkata ja angazheerida uusi, noori võitlejaid kustumatu õiguse kaitseks. Eesti peab püsima, eesti rahvas peab edasi elama kuni õiguse tund on tulnud.

Hoiame eesti kultuuri, eesti keelt, kirjasõna nagu silmatähtsena ja ärgem unustagem, et eesti rahvas meid kõiki vajab!

KLA

ESTI
KULTUURI
KOONDIS

"Euroopa tuuline nurk"

Taani väinad-saared on Läänemere lukuks

Kui Norra ja N. Liidu põhjaosa, Nordkalotten, on niinimetatud sõjaline tormitsentrum, siis on Taani täiel määral ära teeninud Nato ringkondades käibeloleva nimetuse "Euroopa tuuline nurk", kirjutab Svenska Dagbladetis kindralleitnant Stig Löfgren. Taani on tegelikult silaks Skandinaavia poolsaare ja kontinendi vahel ja peale selle on Taani saared piiriks sisemerele, kus paikneb tugev N. Liidu Balti mere laevastik. Kes omab Taani saari, kontrollib ka Läänemere liiklust. Nii kaua kui saared eventuaalse sõja puhul on lääneriikide kätes, on ka N. Liidu Balti mere laevastik Läänemeres kinni. Kui need aga on idariikide valduses, siis moodustab Taani luku, mis takistab lääne merejõudusid pääsemast Läänemere.

Kuid Taani väinad on veelgi tähtsamad. Läänemere ääres paiknevad tähtsad nõukogude tööstused ja vene laevatehased kapidsteet koos poola ja idasaksa dokkidega on suurem kui Põhja Jäämeres. Mustas meres ja Kaug-Idas kokku.

Vene Jäämere laevastikku kuuluvad pealvee laevad on sunnitud sõitma Läänemere ääres asuvasse laevatehasesse, kui tegemist on suuremate parandustega või põhjalikuks ülevaatusega.

Läänemeres tehakse katseid uute relvatuupidega, näid sooritatakse proovisõite uute laevadega ja suurem osa N. Liidu laevastiku personalist saab oma vääjapöö just Läänemeres.

Juba neil põhjustel on täiesti selge, et N. Liidule on äärmiselt tähtis väinade blokeerimine nii et vene liiklus Läänemeres Põhjamerre kulgeks segamatult mõlemas suunas.

NAFTA

Ja kui liiklus mõlema mere vahel on kindlustatud, siis on Balti mere laevastikule meelitatavad objektid Nato mereliikluse üldiselt ja muldugi Põhjamerre paigutatud naptapuurimise platvormid.

Neid on Põhjamerre äärsed riigid ehitanud üha rohkem mandriilamile ja nende tähtsust lääneriikidele õliga varustamise seltsukohast ei tohi alahinnata. Põhjamerre õli võib olla suure tähtsusega Nato sõjamasinale. Kuid Sovjeti seltsukohast on õllitootmise segamine või täielik katkestamine sama tähtis.

Niivõrd laialdasel strateegilisel plaanid aga eeldavad, et N. Liit pole ainuüks sunnitud vallutama Taani saari, vaid ühtlasi ka Jyllandi poolsaart, haarates kontrolli ka Kategatti ja Skagerraki.

N. Liidule kaasneksid nüüd ka muud eeslised. Lääneliitlased ei saa enam kasutada Taani territooriumi oma operatsioonideks venelaste vastu, kes kindlasti teostaksid ofensiivi läände üle Saksamaa põhjaosa.

Samaal ajal aga on N. Liidul hea võimalus ründata Nato kaitseseadmeid Lääne-Saksas põhjust. Ja lõpuks oleks Sovjetli suurepärane võimalus valmistada ette invasiooni Norra lõunaossa või siis avaldada survet või teostada reivastatud kallale tungida Jyllandile, keda ähvardab sissepiiramine.

TUGEVS SOVJET

Läänemeri oma nimetus "rahumeri" pole eriti ära teeninud.

V-pakti aktiivsus Läänemeres tekitab rahutust NATO-s

N. Liidu sõjalaevastiku aktiivsus on tunduvalt tõusnud Läänemere lõunaosas ning tekitanud teatud rahutust Taanis, Lääne-Saksas ja teistes Nato riikides.

Kolonelleitnant Preben Borgberg, kes on Taani sõjalise vastuluure sheff, ütles hiljuti raadios peetud ettekandes, et Varssavi-pakti laevad on tunduvalt suurendanud oma patrullimist Balti mere lääneosas.

Samuti on N. Liidu ja teiste idariikide aktiivsus õhus endisest tunduvalt suurem.

Peale kõige muu on Varssavi-pakti kuuluvad sõjalaevad hakanud teostama harjutusi Kategatis, Själlandi otsele läheduses.

Enne seda on Varssavi-pakti manöövreid alati peetud Baltikumi läheduses või siis Poola piiril.

Käesoleval aastal on aga V-pakti jõud koonutatud idasaksa saare Rügeni vette. Ja Riigen asub kõigest 90 km kaugusel Taani territooriumist.

Varssavi-pakti mereväepatrull on aga identifitseeritud Taanile veelgi lähemal. Kolonelleitnant Borgberg ütleb, et

N. Liidu luurelaevu on nähtud üsna Taani ranniku läheduses.

Selle võib juurde lisada, et umbes sama kehtib ka Rootsi kohta. Näiteks on idariikide kalalaevastikud tihti liikunud Rootsi ranniku läheduses ja nii mõnigi kord siirdunud tormivarju mõnda sinisessa sadamasse. Tihti paiknevad varjusadamad sõjaliste objektide läheduses.

Muidugi pole kõik Sovjeti kalalaevad seotud luuretegevusega, kuid laevastikes on teadaolevalt alati olemas mõni eriti "elektroniline" laev, mis jälgib Rootsi riigikaitsesid jms.

Luuret teostavad teiselt poolt ka Nato õhu ja merejõud, kuid teadaolevalt väiksemas skaalas. Nato luurelennukid on enamasti lennatanud üle Rootsi lõunaosas ja Rootsi territooriume on tähteldatud ka võõraid allveelaevu, mille kohta on kindlaks tehtud, et need ei kuulu idariikidele.

Kuid V-pakti luuretegevus on kahtlemata tohtutalt palju ulatulusikuma ja ka tähelepanuäratavam.

(EPL/JA).

lelab kindral Löfgren. Sest Varssavi-pakti on sääl väga tugevad sõjalised jõud: mere- ja õhujõud, mitukümmend mehhaniseeritud ja soomusõidukitega varustatud diviisi ning merejalaväelasi, kelle käsutuses on erilise konstruksiooniga dessantsõidukid.

Lõpuks on kogu Läänemere lõunapoolsetel saartel. Nendele järgneb paar mehhaniseeritud diviisi, milliseid transpordiksid kauba- või kalalaeva. Neid on Läänemeres üllikuluses ja neid võivad venelased väga hästi ära kasutada invasioonitranspordiks.

Veel viis või kuus diviisi ründavad üle Schleswig-Holsteini Põhjamerre suunas. Esmärkiks on Taanit eraldada Lääne-Saksast ja ühtlasi kallale tungida Jyllandile lõunast.

On võimalik, et saadetakse kohale ka üks neist seitsmest parasõidukite diviisist, mis normaalselt paiknevad Valgevenemaal. Muidugi toetab operatsiooni tugev nõukogude lennukivägi, kaasaarvatud Balti mere laevastik, kusjuures ülesandeks on saavutada täielik kontroll merel ja väinades.

TAANI KAITSE

Taani kaitset ev. suurkonflikti puhul tuleb lahendada koostöös Lääne-Saksaga. Nii ongi moodustatud eriline Nato komando, Baltic Approaches, mis hõlmab Taanit ja Schleswig-Holsteini ja mida juhatab üks taani ohvitser.

Tema staap asub Jyllandil, Karupis ja kui peaks puhkema sõda, on tema käsutuses peale taanlaste ka saksa relvastatud jõud.

Alalise valmisoleku eest selles osas on vastutavad üks saksa diviis Schleswig-Holsteini, viis reutseeritud taani brigadiid, kelledest paar on paigutatud Jyllandile ja ette nähtud ka Schleswig-Holsteini kaitses. Ülejäänud brigadiidid on saartel.

Lisanduvad muidugi ka mõlema riigi õhu- ja merejõud.

Kui N. Liit peaks ründama, on kaitsjate peamine ülesanne takistada vastast kuni jõutakse mobiilseid reserve ja oodata kuni saabuvad appi liitlased.

Vastavalt Nato põhilisele strateegiale on selles piirkonnas tegemist ettenihutatud kaitsesga. Taanlased lõigistevad seda nii, et maksimaalse tugevusega mere- ja õhujõudusid tuleb paisata Läänemere ruumis nii kaugele itta kui veel vähegi võimalik.

Ja Taani on valmis panema mängu kõik mis vähegi olemas on, sest rünnak üle mere on igal juhul suunatud otse Taani suunas. (EPL/JA).

**EESTI MAJA
WALLING 34-1**

Perenaine: 21 81 84
Majavanem: 11 47 77

Taani valvsus Rootsi omast palju suurem

Taani väinad on ühed tihedaima mereliiklusega paigad kogu maailma ulatuses. 1973 registreeriti Öresundis ja Suures ja Väikeses Beldis 32 000 lõunasse liikuvat laeva, kusjuures Läänemerest liikus välja 37 000 laeva.

Idariikide laevade liiklus on muidugi äärmiselt tihed. Näiteks registreeriti 1968 umbes 400 sõjalaeva läbimist, kaubalaevu oli 7 300 ja kalalaevu 7 900.

On kerge talbata, et niivõrd tihedat laevaliiklust oleks üsna kerge ära kasutada maskeeritud kallale tungi operatsiooniks. Eriti kui kallale tungija arvestab üllatusrinnakuga jättes enamvähem tahaplaani julgeoleku.

Taani sõjaline juhtkond arvestab, et taktikaline ettehoiatuse aeg oleks sel juhul tühi: mõned tunnid, koguni minutite küsimus. Vastast soodustab hea positsioon, hea valmisolek ja suur liikuvus.

Strateegiline ettehoiatuse aeg peaks olema pikem, kuid võib halvimal juhul olla kõigest paar päeva.

Balti mere lõunaosas, väinad ja Kategatt on madalad, alla 40 meetri ja seega eriliselt sobivad miniväljade paigutamiseks. Seda tehti Teise maailmasõja ajal ja tänapäevalgi on miniväljadel tähtis osa taanlaste kaitses.

VALVSUS

Taanis, samuti Norras ja Lääne-Saksas pannakse palju

suuremat rõhku aktuaalsele võitlusvõimeldusele kui seda tehakse Rootsis, märgib kindral Löfgren.

Nüüdks on, et lahinguvalmis peavad olema nii mere-, õhu- ja maajõud. Seetõttu on taanlaste viis brigadiid alaliselt organiseeritud võitlustegevuseks.

Ja loomulikult töötab nii öö kui päeval luureteenistus, alati ja aastaringsest. Läänemere ja õhuruumi selle kohal valvatakse rutiniarastelt koostöös saksa Bundeswehri, kuid valvet teostavad ka ameerika ja inglise lennukid.

Rootsis ollakse muide väga hästi teadlikud, et nii Nato kui ka idariigid teostavad äärmiselt intensiivset luuret siinse pika ranniku ümbruses.

Taanlaste ütlevad, et peale kõige muu on vaja ka staabi-alast, niilõeld mentaalselt valmisolekut. Jääb mulje, et Taani juhtkond, nii eraisikud kui ka sõjaväelased, on põhjalikult uurinud võitlusvõimelduse tõstmisega seoses olevaid probleeme ja et nad valdavad hästi mehhanismi, mida Nato ringkondades nimetatakse "crisis management".

Kindral Löfgren nendib lõpuks, et üldmõeld on äärmiselt erksus, mis näiteks omal ajal suunas otseselt võitlusvõimelduse kõrgendamisele ja suuremale valvsusele kui Tsehoslovakkias puhkes kriis 1968 ja kui Lääne-Idas vallandus sõda 1973. (EPL/JA).

Rootsi-soome ühing raamatuid kirjastama

Hässelby lossis toimusid 8. ja 9. veebruaril Föreningen Norden korraldusel koosolekud Rootsi-soome kirjanike ja publitsistide-ajakirjanike ühingu asutamiseks. Kokku tulnud 25 liikmelise asjaühvilliste kogu otsustasid luua ühingu Ruotsinsvenska skriftförfattarnas yndisyn, mille rootsi-keelseks nimeks on Föreningen för sverigefinska skribenter (Rootsi-soome kirjameeste ühing).

Selle organisatsiooni asupaigaks jääb Stockholm, kuna tegevuspiirkonnaks on kogu Rootsi.

E. Komiteele osak. Boräsi

Boräsi osakus kesknädalal, 12. veebruaril Eesti Komitee osakonna asutamiskoosolek, millest võttis osa ka Komitee abiesimees Heinrich Mark Stockholmist. Koosolek otsustasid asutada Eesti Komitee Boräsi osakond. Ajutise juhatusse valiti härrad Ernst Kell, Karl Sprika ja Harald Pödrus.

Juhatusel lõplik koosseis ja teised osakonna organid moodustatakse Eesti Komitee liikmete üldkoosolekul, mis otsustab kokku kutsuda pärast uute liikmete värbamise aktsiooni läbiviimist.

Valimised E. Komitees

Eesti Komitee Asenike Kogu valimistel on viimaseks hääle arandamise päevaks 23. veebruar.

Hääli võib ära anda isiklikult Eesti Komitee büroos igal tööpäeval kl. 9-16. Postiteel hääletamiseks loetakse kehtivaks hääletussedeleid, mis ei ole postitatud hilisemal kuupäeval 23. veebruar. Kui mõned Komitee liikmed ei ole hääletusmaterjalil saanud, siis palutakse neid sellest kohe teatada Eesti Komitee büroole, Wallingatan 34 II, 111 24 Stockholm.

Rahva murd Tartu Raekoja platsil Eesti Vabariigi 20-ndat aastapäeva tähistamas a. 1935.

Kui kuulutati iseseisvus

Viiekümnesaastase aasta eest kuulutati välja Eesti iseseisvus. Pühitseme Eesti iseseisvuse manifesti avaldamise päevana 24. veebruaril, mil see Tallinnas avalikele hoonetele ja tänavanurkadele üles kleebiti. Töelisel kuulutati Eesti iseseisvus välja juba 23. veebruaril 1918. a., öhtul kell 8, mil selle Pärnus "Endla" rõdult luges kogunenud rahvale ette kohalik advokaat Kuusner.

Eesti iseseisvuse manifest kuulutati suuliselt välja ka Tallinnas. Paljudes eesti trükistes nii omariiklusaegsel kodumaal kui ka vabas maailmas on reprodutseeritud M. Maksoli maali, millel sellega Eesti Päästekomitee liikmed K. Päts, J. Vilms ja K. Konik on kujutatud keskste kujudeks selleaegse Vene Riigipanga Tallinna osakonna (hiljem asetsees selles hoones Eesti Pank) operatsiooni saali kogunenud inimeste keskel mingil pedestaalil, kusjuures K. Pätsil on käes iseseisvuse manifest ja millelt ta näib iseseisvuse deklaratsiooni ette lugavat.

See Maksoli maal ja selle reprodutatsioonid põhjendavad müstifikatsioonile. Kunagi pole Tallinnas Eesti iseseisvust välja kuulutatud Eesti Panga operatsioonis saalis, kuna Eesti Panga ruumides liikusid veel 24. ja 25. veebruaril selleaegse bolševike kannupoiste sotsiaal-revolutsionäride jõudud, kes olid vaimulikul Eesti iseseisvuse ideele ja lubasid kodanlastele "näidata" Eesti Panga ruumides asetsees ka Eesti Sõjaväelaste Ülemkomitee ja hiljem Ajutine Valitsus (H. Haljaspõld: "24. veebruar 1918", "Ohtu" nr. 5, september 1968. a. lk. 6-7). Eesti Päästekomitee asetsees 24. ja 25. veebruaril 1918. a. Eesti Panga vastas üle tänavas asetsevas Reaalkoolis, pidades seal oma koosolekuid.

Eesti iseseisvuse väljakuulutamise kohta on andnud autoriteetse kirjelduse selleaegne 3. Eesti Polgu ülem Tallinnas polkovnik Peeter Kann, hilisem riigikohtunik. Tema lühikirjeldus "Kuidas toimus iseseisvuse väljakuulutamine" ilmus koguteoses "K. Päts" (Tema elu ja töö. Kaasajate mälestusi. K. Pätsil 60. a. sünnipäeva mälestamise komitee väljaanne. A.-S. "Ühiselu" trükk, Tallinn 1934. lk. 206-207).

Toome P. Kannu kirjutistest meid enim huvitava osa. P.K. kirjutab:

"Pärast enamlaste lõuasaamist sakslaste poolt Kella lahingus muutus seisukord Tallinnas raskeks. (Kella lahing löödi 23. veebruaril 1918. a. Tallinnast sinna saadetud ja Tallinna ja Kella tööliste formeritud punakaardi ja Saksa regulaarväe vahel. Sõjalise väljaõppeta Tallinna ja Kella tööliste said hävitava kaotuse osaliseks. Võrdlemisi lühikesel aega kestnud lahingu järel oli 400 mehelisel punakaardil, keda juhtis kap-

ten Pöld, 45 langenut ja üle 90 haavat. Tallinna Linna Täitevkomitee, keda juhtisid eestlastest ja venelastest bolševikud J. Anvelt, V. Kingissepp jt., oli viimse hetkeni leitanud väljamõeldist, et Tallinnale lähenevat ainult "balti parunite" jõud, kellega Tallinna tööliiskonnale olevat kerge asi toime tulla.

Muide - 23. veebruaril peetakse ka punaarmee asutamise päevaks, sest sel päeval olevat asjaformeeritud punaarmee olnud esimene sõjaline kokkupuude saksa okupatsioonivägedega Narva lähedal, millega olevat tõkestatud saksa vägede edasilükkumine Petrogradi suunas. Ka see on müstifikatsioon - või veelgi selgemalt väljendatud - puhas vale, kuigi seda on korrutatud kõikides "Kompartei ajaloo lühikursuse" väljaannetes VII peatükis. Sakslaste Narva jõudes veebruaril lõpul olid vana vene armee laostunud üksused Narvast sellise hooga läbi kihutanud, et Petrogradi ja Narva vahele oli tegelikult tekkinud tühi ruum, mille tõttu sakslased peatusteta võinuksid ilmutada Petrogradi. Esimesed punaarmee üksused ilmusid Narva piirile alles 1918. a. märtsil algul. - Minu kommentaarid).

Enamlastes põgenesid Tallinnast võttes kaasa, mis ette juhtus ja kutsusid seega esile igasuguseid soovimatuid vahejuhtumisi. Enamlaste võimu ajal tublisti kannatanud saanud 3. Eesti polk ja selle polgu tubli ohvitserkond tegi kõik, mis võimalik oli, et linna ko-

danikkude vara, elu ja julgeolekut kaitsa. Isäranis raske oli 23. veebruaril ja 601 vastu 24. veebruaril, kui sõdurid ja ohvitserid tuli enamlastega mitmes kohas korvult lahingulid lüüa.

24. veebruaril hommikuks oli enamlasted linnast lahkunud: üks osa oli rongidega sõitnud Narva poole, teine osa seisis veel Tallinna reidil laevadel. Linn oli rahulik ja vaikne. Ainult mõned enamlaste suurtükiväed lühikesid linna kohal tiirlevate saksa lennukite vahel ja üksikud meele kodukonstrueeritud soomusautod tegid luuresõite läbi linna. Ja sellel valksel, rahulikul ja päiksepaistisel 24. veebruaril sündiski meie iseseisvuse väljakuulutamine. Minu teades seisis see väljakuulutamine ainult selles, et trükitud "Manifest kõigile Eestimaale rahvastele" sai seentele kleebitud ja laiali lootatud. Pidulik väljakuulutamise aktustel, kirikutest jne. pidi sündima 25. veebruaril enne sakslaste Tallinna jõudmist. Selleks otstarbeks seadistati 3. Eesti polgu 25. veebr. hommikuks reaalkooli ette, kus Päästekomitee nõu pidas.

Umbes kell 11 ajal väljus reaalkoolist K. Päts, teatas, et Eesti on iseseisvaks kuulutatud ja luges ette "Manifesti kõigile Eestimaale rahvastele". Polk ja kokkukogunenud rahvas paljastasid pead ja polgu orkester mängis "Mu isamaa..."

Parajasti jõudsin hümniga lõpule, kui Vabaduse platsi poolt ilmusid Saksa sõdurid-ratturid. Okupatsioonil väeosaad ilmunuse puhul jäi iseseisvuse pidulik väljakuulutamine aktustel, kirikutest jne. pidamata. Meie aga - 3. Eesti polk ja kokkukutunud rahvas - lõpetasime iseseisvuse väljakuulutamise pühitsemise seega, et korraldasime vaba ja iseseisva Eesti auks veel rongikäigu läbi linna. Rongikäik peatus Raekoja platsil, kus orkester veelkord mängis "Mu isamaa..." ja sealt pöördusime tagasi polgu staabi ette."

Mittmel pool koolides loeti silelt iseseisvuse manifest ette. Nii toimus see IX algkoolis, mis ajutiselt oli korteris Harju tänavas nr. 48 ja kus manifesti luges ette kooli juhataja Johannes Kalkun (hiljem Kalluvee). Pärast iseseisvuse manifesti ettelugemist laulsid poisid "Marssejessi" ja sellega seotud koolläve, esmaspäev 25. veebruar 1918. a. lõppes. Poisid siirdusid Raekoja platsile, kus nägime esimesi saksa sõdureid."

JURI REMMELGAS

Miks Balti riigid jäid kaitsetuiks?

TORONTO (VE) - AABS korraldas Toronto ülikoolis loengu, mis puudutas Balti liidu kujunemist. Referendiks oli Kalfifornia San Jose ülikooli professor, läti rahvusest dr. Edgar Anderson. Väga sisukal ja andmeterikall loengul oli kuulajaid 70 ümber, suures enamuses lätlastes koos oma aukonsuliga, leedulasi ja vähemal määral eestlasi, Toronto ülikooli Balti poliitilise ajaloo kursuse üliõpilasi ja Tartu Instituudi juhtivaid tegelasi.

Dr. E. Anderson oli kutsutud Balti ajaloo kursusele külalislektoriks ja sündselt teaduslikud asutused kasutasid teda kolmekordsest. Laupäeva õhtul oli ettekanne Läti Majas teemal "Kuidas nägi välismaalilm Balti riikide kriitilist seisundit ja kokkuvõrsemist 1940". See oli tal detailiselt koostatud diplomatiilise ja sõjaliste andmete põhjal ja esmakordselt vaadati väljastpoolt sisse Balti ajalukku. Tõenäoliselt selle loengu kaasahaaravus tingis ka arvukama osavõtjaskonna just lätlastest pühapäevase loengu.

Oma ettekandes Balti liidust vaates lektor iseseisvuse kestel tehtud katseid eesmärgiga ühise

tugeva liidu loomiseks, mis aga kunagi soovitud kujul ei teostunud. Dr. Andersonil oli väga ülevaatuslik pilt põhjustist, miks Eesti polnud huvitatud Leeduga ühte liitu kuuluma. Sõjaline liit loodi ainult Eesti ja Läti vahel. Hiljem suudeti küll organiseerida Balti kolmikliit kuid Leedu ei kuulunud sellesse sõjalise liitlasena.

Ta puudutas küsimust, kuid võrd olukski kasu mingist sõjalisest liidust, sest igal riigil olnud erinevad relvad. Eestil peamiselt vene, Lätil inglise ja Leedul saksa tüüpi. Ka oli relvastus vananenud ja laevastik nõrk, kuna allveelaeva oli kokku ainult 4.

Laskemoona jätkumiseks tugeva lahingutegevuse korral vaid mõne päevaks.

Küll oli kolmel riigil hea väljajõe saanud inimjõud, kuni 500 000 meest võinuks mobiliseerida. Kuid juhtimiseks puudus ühine keel. Ka siin oli iga riik valinud esimeseks võrreleeks eri keele.

Ta märkis, et kui Eestil olnud olemas head kindlustused idapiiril, siis Leedu piiril kindlustatud hoopis Saksa vastu ja Läti puudus täielikult kindlustatud idapiir. Venelased oleksid siit sisse voolanud, mida nad tegid ka viimases sõjas, kus nad läbi Läti jõudsid Läänemereni.

Ettekandele järgnev diskussioon oli väga pikk. Eestlastid võtsid sõna dr. O. Trass ja J. Olvet.

Dr. E. Andersonil on seni ingliskeelsel ilmunud 12 teost, praegu on ilmunas üks ja kaks ettevalmistamisel.

Need kõik puudutavad mõnel määral Balti ajaloolisi küsimusi. Teda peetakse silmapaistvaks teadlaseks, kellele määrati "prominent educator of America" eriauhind ja kes on aga Balti teadlaste hulgas märkimisväärseim.

Naiste aasta lõhus abielu

TORONTO (ME) - "Toronto Star" tõi esiküljel eestlaste Peter Kivilo abielulõhutamise. P. Kivilo on hoidusametnik ja 34 a. vana. Ta elas õnneliku abielu, kuni tema naine hakkas igavuse peletamiseks käima koosolekutel, kus nõuti naistele suuremad õigusi.

Nagu kirjutisest nähtub jäid selle juures kodu korrasõid tahaplaanile ja mees nõudis, et naine koristas ära maja. Suur oli P. Kivilo üllatus kui ta töölt saabudes leidis, et naine ja lapsed on vahepeal koos oma kraamiga lahkunud.

Ives Ohv. Kogu uueks esimeheks

Eesti Ohvitseride Kogu Rootsis peias 15. veebruaril korraldast peakoosolekut ja valis uueks esimeheks major Aleksander Ives. Senine esimees kolonel Villem Saarsen, kes 11 aastat järjest on olnud esimeheks, oli avaldanud soovi esimehe kohustustest vabanemiseks ja ta valiti koosolekul üksmeelselt aulikumeks (aullige on veel kol. Richard Maasing.)

Koosolekul, kus juhatas lipnik dr. Endel Rumma, võeti vastu aruanded ja arutati tegevuskava, tuli läbirääkimiste osas päevakorralle ka Oslo-valitsuse poolt teostatud n.n. ühendamise küsimus, kus valmistatakse ette Kogu seisukohata.

Ohvitseride Kogu juhatuses valiti veel kaptenid August Kilda, Hugo Kolk ja Aarne Vötting ning leitnandid Evald Põdra, Agu Lepik ja Enn Onnapuu. Revisiooni komisjoni valiti kaptenid Villem Raid,

Aulitge kol. V. Saarsen

Juhan Kallaste ja Nikolai Randma. Aukohtu koosseisu kuuluvad major Mihkel Martsoo, lipn. dr. Ende Rumma ja lipn. Evald Tammer. Pärast koosolekut toimus ühine koosviibimine Eesti Majas.

Reisihinnad stabiliseerumas Vestlus Nic. Vestersteniga

Toronto ülemaailmsete Eesti Päevadega ühenduses korraldatud Atlandi-reisist ja sellega ühenduses toimunud ümber Ameerika reisist on eestlastele üldtuntud Nyman & Schultzi reisibüroo spetsiaalreisiosakonna juhataja Nicolai Vestersten, kes teatavasti on pärit Eestist. Hiljuti edutati ta Nyman & Schultzi mitmepalgelise tegevusega kontserni üldiseks müügiosakonna juhatajaks ja ka selles ülesandes aitab ta kaasa eestlaste järgmise reisi korraldamisele ülemaailmsele kogunemisele Baltimore. EPL vestles temaga nii eestlaste reisiplaanidest kui ka üldisest reisibranshi olukorrast.

Kohtame Nicolai Vestersteni Nyman & Schultzi kontserni peakorteris Šveavägenil, kus praegu on käimas toateline kontoritöötegevus ülevõimne elektronikale. Laudadele on paigutatud TV-ekraanid tangentaparatuuriga, mida käsitsevad on silmapilk võimalik ekraniile saada otsitud andmeid, arve, nimesid, hindu, arveid jne. Isegi vabad hotellitoad kogu

Stockholmi ulatuses on sel viisil kogu aeg ametlikult teada. Kuigi möödunud aasta ei olnud reisibranshis eriti soodus, oli kontserni läbiläik 453.000.000 krooni, mis tähendab 1971 aasta resultaadist peaaegu kahekordistumist (230.000). Seda üldise ekspansiooni tõttu, mille organiseerimisel on just Nicolai Vestersten edukalt olnud tegev. Tema osakonda kuulub praegu 340 inimest. Ta ise on pidevalt lendamas globaalses ulatuses, sest ettevõtte turud on laiali paigutatud: suurimaks on Lõuna-Ameerika, millele järgneb Euroopa ja Kaug-Ida. Ja Stockholmil kõrval on kontoritööd levinud üle maa 20 ühikus, neist suurimad peale Stockholm-keskuse veel Göteborg ja Malmö (nendest on Göteborg korraldanud kõik olümpiareisid ja selle käes on ka 1976 a. Montreali olümpiaad, mis toimub samal suvel kui ESTO-76).

Suur huvi Ameerika- lennu vastu

Asja mõõdukas esine registreerimistähed Lend Läände TV lennuretkes, milline on mõeldud osavõtuks ülemaailmsetest Eesti Päevadest Baltimore 1976. aastal. Võrreldes registreerimiste arvu nelja aasta eest toimunud lennuretketega näib, et huvi seekord on olnud isegi suurem kui tol korral.

Kuna aga hulk kaasmaalasi on pöördunud Lend Läände poole palvega pikendada registreerimist esialgse hinnaga, otsustati sellele soovile vastu tulla ja pikendada registreerimist kuni 1. aprillini 1975. Esialgsed lepingud on senini sõlmitud kolmele lennukile, kusjuures suurim lennuk DC-10 mahutab 294 reisijat.

Lend Läände aadress on: Lend Läände, Box 11 053, 750 11 Uppsala 11.

Annetas 6000 doll. kapitalile

TORONTO (EPL) — Aialandseadlane Aleksander Haavanit annetas 6000 dollarit (kr. 24.000) Kanadas loodud Eesti Sihtkapitalile, millise summa saadetakse 12.000-le dollarile. See on esimese tegevusastja neljandi veerandi lõppsummaks.

Donator A. Haavanit oma Owen Soundis, umbes 100 miili kaugusel Torontost suure alandus-äri. Ta ise on kommenteerinud: "Sain oma hariduse Eesti Vabariigis. See osutus võimalikuks ainult mitme riikliku stipendiumi varal. Tunnan, et võlgnen selle eest tänu Eesti Vabariigile ja oma rahvale."

E. Leis surnud

Austraalias suri 6. veebruaril veterinaararst Elmar Leis 64 a. vanuses.

E. Leis sündis Tallinnas 14. juunil 1911, lõpetas Tartu ülikooli loomaarstiteaduskonna a. 1937 ning oli loomaarstiks Kivivõis ja Sondas.

E. Leis võitis osa Teisest maailmasõjast ning pääses sõja lõpul hädavaevu "Tshehi porgust" Saksamaale. Sealt asus ta ümber Austraaliasse, kus ta sal tööd Sydney ülikooli juures oma erialal. Akadeemiliselt kuulus korp. Fraternitas Tartuensise liikmeskonda.

H.R.

lõplikult selgunud. Nimelt on USA-l kavatsus seoses oma 200-aasta pidustustega anda liiklemisvahenditel märgatavaid hinnaalandusi. Samal ajal mõjub juubel aga ka selliselt, et turismi dimensioonide tõttu muutub palju raskemaks hotellide saamine. Igal juhul osutab Nyman & Schultz mitte ainult abi reise organiseerimisel Ameerika mandril oma New Yorgi kontori kaudu, vaid ka soovijale enede individuaalsete reise korraldamisel sugulaste, tuttavate jne. külastamiseks, võimalikult ka siin gruppe kujundades hinna andamiseks. Ka seekord on kavas "Suur Ameerika ringreis", mida eelmisel korral nii kõrgelt osavõtjate poolt hinnati, kuna see võimaldas kontinendi mitmekülgset nägemist. Ja siis on kavas pärast pidustusi viia eestlasi Florida päikese alla Miamisse, kus hiljuti avati uus "Disney-World" ja džässilinn New Orleans. On võimalik ka, et toimub reis Mehhikosse suvituskoha Acapulco külastamiseks. Loomulikult korraldatakse ka kõik Baltimorest Torontosse minejad.

Plaanisatud lennukid stardivad Stockholmist. Miks mitte Malmöst või Göteborgist? Intervjueeritav vastab:

— Sel lihtsal põhjusel, et nende linnade lennuväljades starditeed ei võimalda Atlandi-lennukite tõusmist kogu vajaliku bensiniilastiga. Sel juhul tuleb sooritada kasugil vahemaandumine ümberistumiseks või bensiniipaakide täiendamiseks. (EPL/K)

Kuidas eesti rahvakild sattus türklaste juurde

LUND (EPL) — Eesti Teadusliku Seltsi (ETS) Lõuna-Rootsi Osakonna järjekordsel ettekandeõhtul Lundis, ülikooli Klassikalise Instituudi kuuldesaalis, kõneles eestlastest vähemusrühvuse Türgis kirjanik Aarand Roos. Stipendiaadina oli ta äsja olnud mitu kuud Türgis ja küsimuse uurimisel kogunud selleks materjale ka türgi arhiividest, mis ei ole kerge ülesanne sealse maa bürokratiika asjaajamise ning umbusu tõttu võraste vastu. Väikene arv eestlasi asub kirdepoolse Türgis Karsis maakonnas, vastu Vene piiri. Nad on algul edukalt osutanud vastupanu venelastele ja hiljem türklastele ümberrahvastamisel.

Eelmise sajandi lõpul algas ulatustik välgärändamine. Eestist raskete agraarolude tõttu peamiselt Lõuna-Venemaal: esimesel perioodil Krimmi ja teisel perioodil Samarasse ning Siberisse. Ainult si Peterburis asus 50.000 eestlast, Oudova kreisis 40.000 jne. Kaukaasia jala oli eestlaste elu-juhtsaks asunduskesks Livoonia tuhande inimesega, oma seltsielu ja hariduse keskusega. Siis ilmus siia keegi libeda keelega tegelane, kes kiitis üles ümberasumiseks maala lõuna pool Kaukaasust, kuhu ka rühmitus eestlasi asus Karsis piirkonda. See aga osutus oma raske maapinna ja elamistingimuste poolest ümberasujatele suureks pettumuseks. Kuid siis oli juba hilja. Pettis ise aga oli kadunud.

Karsis oblastis kuulus siis Venemaa alla. Selle piirkese rahvaks olid armeenlased kuigi siin juba 4000 a. a.p.Kr. türklased. Eestlastel olid algul siin oma eesti kooli ja eesti kiriku. Armeenlastel on siin olnud 800 armeenia kooli ja venestamist on juba 1884.a. suletud ca 500 armeenia kooli ja raamatukogu.

I maailmasõja puhkedes kujunes siin sõjatanterd venelaste ja türklaste vahel. Eestlased põgenesid

Aarand Roos

siis Kaukaasia eesti asundustesse ja tulid pärast sõda Karsis maakonda tagasi. Karsis maakond aga oli läinud Türgi valdusse.

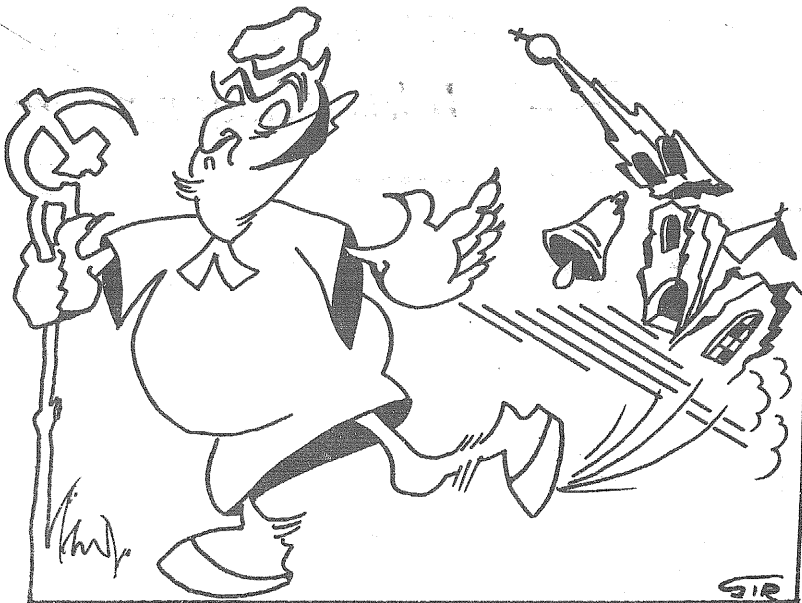
Osmanide riigis suitandis ajal olid kõrgel ajal poolakad, Poolakatel, kes põgenikena saabusid Türgi, oli hea nimi valitsusvõimude juures ja nendel oli oma katoliik kirik ja kool. Armeenlaste käsi käis aga halvasti ja neid kiustati taga. 1894-96.a. hukati 200.000 armeenlast Erzerumis ja lõpuks oli Türgis asuvast kahest miljonist armeenlastest ligi pooled hukatud. 1927.a. rahvaloendusel oli neid järelejätnud Karsis maakonnas ainult 21 isikut!

Teiseks vähemusrühvuseks on Türgis araablased ja kolmandaks kreeklased, keda loetakse 74.000 hinge. Neist räägib emakeelt 48.000. Neile on elamiseks ettenähtud Traakia maakond. Türgi vabariigi loomisega 1923.a. kaiduti kosmopolitismist shovinismi. Kõiki võõraid nimetatakse "kairideks". Neid püütakse türgistada.

1. ilmaõja ajal peeti Karsis eestlasi sakslasteks. Sakslased olid siis sõjas türklaste liitlased. Eestlased on kõrgema kultuuriga türklaste. Ristlusk on eestlasi ühendavaks teguriks ehkki keel on juba võõras aga nad hoiavad rahvusena ühte. Kuigi Türgi eestlased saabusid omal ajal vaestena vene Karsis maakonda, olid nad rikkad omakultuuriga. Tollel ajal oli Türgi riik väga võõraste sõbralik, mida tänapäeval enam ei esine. Karsis eestlastest on jäänud kohale ainult katoliiklased, kuna suur osa asub nüüd tööl Lääne-Saksamaal, kus rajanud omale uue eluaseme.

Huvitavaid ettekandeid järgnesid läbirääkimised, kus selgus, et Karsis maakonna raske maapinna tõttu ei kasva seal puud. Imetiis, väärne on sealsete eestlaste visadus, kes suutnud seal liikuda püüda.

OSVALD VIRSOO

"Vär Kyrka" külastas kommunistlike tegelasi okupeeritud Eestis. Külaline on väga imestunud ja tunneb irritatsiooni selle üle, et kohalik turistide güid ei tundnud jumalateenistuse terminoloogiat.
— Öndsad on need, kes ei tea.

Kanada-raamat jutustab eesti asunikest sajandi vahetusel ja enne seda

VANCOUVER (ME) — 1970. aasta augustis otsustas Baronsi Ajalooraamatu Klubi koostada oma kodumõruse ajalooramat. Barons asub keset Alberta nisu-välju ja nii sai raamat nimeks "Nisuväljades süda läänes" ("Wheat Heart of the West"). Kahe aastaga olid kõik vajalikud materjalid kogutud, raamat toimetatud ja välja antud. Jääb vaid au anda raamatu koostajale ja materjalide kogujale Baronsi Ajalooraamatu Klubist. Selles raamatus on jäädvustatud nii mõndagi, mis tulevastele ajaloo uurijatele vajalik on. 576 lehekülge sisaldavad rohket pildi-materjali ja tohutult fakte ja kirjeldusi inimestest ja nende saavutustest.

Eestlastele on see raamat eriti huvipakkuv, kuna on ju Baronsi tuntuks juba üks esimesi eestlasi asunik Kanadas. Eesti ajakirjan-duses ei ole selle melle nii tähtsa raamatu kohta senini olnud ühtegi vihjet. Võibolla johtub see sellest, et raamat ei ole müüdiv ning enamasti eesti asunik, keda selles raamatus kohtame, on juba manas-las ja nende järeltulijad on kodu-kohast eemale kõigi nelja tuule poole jäänud ning nad on peagu eranditult irduvad eesti kultuurie-lust.

Baronsi Ajalooraamatu Klubi hingeks on Jean Kotkas, kelle abi-kaasa Rudy on raamatule kirjatu-nud mitu artiklit. Ta kirjeldab mä-nastega kaetud eestlaste muldõnne Baronsis, milles 40–50 kraadilist külma paremini üle elati kui naab-rite laudmajades.

Rudy Kotkas oli eestlane. Ta isa jõudis Baronsi 1905. aastal. Kuid ta ei olnud kaugeleki mitte esimene Baronsi eesti asunik. Temast paar aastat varem olid sinna jõudnud Jakob Erdman, Anton Kulpas, Peeter Lehtman jt.

Kuid Baronsi "eestlajalugu" al-gab küll juba aastal 1861, mil um-bes 40 perekonda Eestist Krimmi asusid.

Ellen Johnson kirjutab, et eestlastes kõhnilid suurima osa teest Krimmi. Tema vanaisa va-nemad surid teel ...

Eestlaste seiskukohast oleks ooli-ne, et raamat tutvustaks eestlase Krimmi asumise põhjusi lähemalt ja määrtiks, miks umbes 40 a. hil-jem paljud asukaist, või nende las-tes asusid South-Dakotasse ja sealt aasta-paari pärast Baronsi.

Kanadasse jõudnud eestlase eestlase integreerumise ja hil-jemast assimileerumise protses-sist annavad raamatus äratoodud

perekonnaloode väga kujukaid näi-teld.

Krimmist saabunud vanem ge-naratsioon olid kodumaalt lahku-misel veel lapsed. Jakob Erdman näiteks oli ainult üheksa aastane. Baronsi saabus ta 52-a. vanaduse, koos abikaasa ja seitsme lapsega, üks tütar oma mehega oli jäänud Krimmi.

Ta lapsed abiellusid enamikus eestlastega, vist kaks jäid valalis-teks ja üks, elukutselt misjonär Lähis-Idas, abiellus inglasega.

Lapselapsed abiellusid aga juba mitte-eestlastega, v.a. üks poja-poeg ja kaks tütrepoega. Viimaste lapsed on aga eranditult mitte-eestlastega abiellus.

Jakobi poeg Gustav Erdman la-skis 1908. a. Krimmist oma noor-pöive armastuse järele tulla. Ta reisis Londonisse oma pruudile vastu!

Esimest korda pühitsesid Bar-onisi eestlastes ühiselt jõulupüüd 1906. a. Gustav Erdmani päevikust on nähtena toodud "Jõulupuu raha" annetatate nimestik: kuuestest nime, annetused on 25 sendist kuni ühe dollarini. 1908. a. oli baronsi ligi 700 eesti perekonda, kokku 77 isikut. Luteri õpetaja Silak käis Medicine Hatist jumalateenistusi pidamas. Ta rahvust ei nimetata, ei saaks keeles, mistõttu võib järe-ladada, et õpetaja Silak oli eestlane.

Krimmist saabunud asunikele seltsisid üksikud perekonnad ka kodumaalt. Martin Silbermani Baronsi jõudmise aega ei nimeta-ta, kuid ta pojad sündisid 1909. a. Aasta hiljem asus Baronsi siin Erdman oma perega. Esimene "uustulnuk" peale revolutsiooni oli Linda Jürman, kes 1924. a. abiellus Siin Erdmani pojaga, nn. Pika Gustaviga.

Lisa Silberman — Jakob Erd-mani tütar — lüües 80. a. vana-duses inglise keeles (alltoodud katked vabast tükkest):

Ma kasvatasin oma lapsed ühe-talises majas .../ ma kogusin lehma latakaid kütteks, / raha melli ei olnud .../ Ma olen üsna ykhe ja õigusega, / sest mu järeletulejad / on kümne noort kanadalast / ülikooli kraadidega.

Kuid mitte ükski Lisa Silberman ei olnud uhke oma järeletulejate ülikooliharidusele. Seal on palju teisigi, nagu psühhiaater dr Lawrence Kotkas, Eleanor kotkas-Koke — ühe ülikooli dekaan, geoloog dr. Oscar Erdman, bakterioloog mag. Ilmar Erdman, aatomi-füüsik dr. Karl-Leibit Erdman ja palju, palju teisi.

Pärast Teist maailmasõda leid-sid Baronsis kodu Wellserid, Pa-kassareed, Pakassareed, Laine Metz-Kriik jne. Enamikule oli ba-rons küll ainult peatuseks, ainult Karin suitsos, kes abiellus Ralf Erdmaniga, lõi sinna lähedusse piisiva kodu. Agroomia mag. Ralf Erdman on tuntud nisukasvataja, kes on sel alal mitmeid auhindu võtnud.

Kõike ei jõua muidugi tutvustada ühe artikli raames. Suuremale osale eestlaste asunikajäreletule-jast mõistid "Eesti" ja "eestla-ne" vaevalt eksisteerivad. Kuid on ka erandeid — nagu prof. Karl-leibit Erdman, sügavate usuliste veenustega luterlane, kes on jutu-stanud Vancouveri eesti luteri kir-ikus, aidanud laulukoori välja õpe-tada ja üldkoore juhustanud Lää-nemäe Eesti Päevade vaimu-likul kontserdil.

Õppetöö kõrval B. C. ülikoolis on K. L. Erdman ka sinna rajatava "aatomiparustaja" üks direktor-ist. Hiljuti tutvustas ta seda nei-

Eestlaste talud ja aiandused Kanadas

ST. CATHRINES (ME) — St. Catharines'i ümbruses leiame võrdlemisi palju eesti talusid. Juba pärast Esimest Maailmasõda aastatel 1922–29 asus siia eestlasi, kes otses kodumaalt, kes Lääne-Kana-dast. Perekonnad J. Markie, J. Tameses, J. Atteman, August ja Jaan Iives, Antson, Koost, L. Zirk, H. Neuman j.t. Neil olid enam-vähem kodumaa eeskujul peetavad segatalud. Kasvatati aedvilja, puuvilja, peeti kanu, sigu ja lehma. Nendest taludest pole algkujul enam ühtegi järel. Markie, Zirk, Atteman ja Neuman müüsid talud, jättes endale ainult maja ja aia-maa. Teised on juba kõik surnud ja maad võrastes kätes.

Pärast Teist Maailmasõda, kui eestlasi hakkas üle suure lombi Kanadasse jõudma, ei jäänud Kana-da banaanivöö mitte kahesilma vahele. Tekkisid uued eestlaste ta-lud ja puuviljaaiad. Nüüdsest talud on suunatud rohkem teatud eriala-le: kas puuvilja, juurvili või piima-kart. Herbert Lilles omab kaks ta-lu. Ühes kasvatab peasjalikult viinamarju, teises kirsse, viirsi-kuid, ploome, pirne ja tomateid. Turustab suurema osa väljaspool St. Catharinesist. M. Jäger omab ka korralikku suurusega talu, kus peasjalikult kasvatab viinamar-ju, vaarikaid, maasikaid, vähesel määral pirne ja viirsikuid. Juurvil-jadest kartuleid, kapsaid, herneid, tomateid ja ube. Turustab St. Cat-harines'is, osa Torontos.

Eriti eeskujulik talu on O. Sau-gal, kus töötavad isa ja poeg oma peredega. Puuviljadest kasvata-vad peamiselt viirsikuid, vähem õunu, pirne, kirsse, nektariine ja maasikaid. Turustab kõik Toron-tos. Jordani jõe kaldal asub Otto Jürissoni talu, kus peasjalikult kasvavad viirsikud, nektariinid ja pirnid. Turustab kõik Torontos. St. Catharinesis eestlastest dr. W. Tammenagi kasvatab magusaid ja hapusid kirsse, pirne ja õunu. Suurema jao turustab kohapeal. Ainsa vanaeestlase järeletulijana omab väikeset talu O. Tassene, kes aga talus palju ei tööta. On veel A. Aasma paariaakiline puuviljaaiad.

kus leidub vähesel määral igasu-guseid viljapüüd, vaarikaid, maasikaid ja isegi mesipüüd.

A. Altoosare nelja-aakrilises puuviljaalas leidub eriti suures va-likus igasuguseid õunasorte: kää-bus-, poolkääbus- ja harilikud õu-napuud. Peale selle viirsikud, nek-tariinid, kirsid, pirnid, ploomid ja vaarikad. Turustamine sünnib eranditult kohapeal.

Vinelandi pool asub ainuke eest-lasest loomakasvataja A. Laas, kellel on päris korralik piimakari. Seal kandis on ka kaks väiksemat puuviljatalu (M. Vares ja R. Kond).

St. Catharines'i teisel pool (Niagara-on-the Lake ja Virgillis) asub R. Rannala talu, kus kasva-vad peasjalikult viirsikud. Turus-tab osaliselt kohapeal, osaliselt Torontos. Seal lähedal on ka A. Lehtsalu, H. Virkuse ja Männapao talud, kes kasvatavad peasjalikult puuvilja. Pr. Tambre võrdle-misi suures talus kasvavad viina-marjad, millised müüakse kon-servivabrikusse veiniks ja mah-laks.

Edasi Ainumäe ja Sinkelmani väiksemad puuviljatalud ja lõpuks M. Kirsipuu, kes tegutseb peasa-jalikult kasvuhoonetega, kasvata-des tomateid.

Peale Sauga, Jürissoni, Lillesse, Tambre ja Virkuse, on teistel talud korraliselt eelkoolikalliks, kuna perekonnapead kõik töötavad ko-halikkudes tööstustes.

Kohalik elu

STOCKHOLM

E. V. aastapäeva aktus
E. Vabariigi 57-nda aastapäeva aktus korraldatakse pühapäeval, 23. veebruaril kell 14 Kontserthoone saalis.

Aktusekone kirjanik Valev Uibopuut, Kontseri osas esinevad Andres Grosenius (bariton), Maa-ja Duesberg (klaver). Stockholm Eesti Naistele.

Päismeed eelmüügil Eesti Majas, aktuse päeval Kontserthoone fuajees poolteist tundi enne algust.

STOCKHOLM

Kursus EK Naisteaktioonis
Eesti Komitee Naisteaktioonis korraldab mitmesuguses tehnikas teostatavaid dekoratiivsete võde ja paelte kudumise kursuse koos õpetusega nende esemete kasu-tamise võimalustest.

Kursuste juhataja on pr. Eha Kohh.
Kursuse algus on neljapäeval, 27. veebruaril kell 17.30 Eesti Majas, Vallingatan 34. 27. Eesti Komitee ruumes.

Kursustest osa võtta soovijail palutakse endid registreerida Siiri Kandre telefonil 48 68 58.

Kissinger soomusautos

WASHINGTON (VES) — Esmakordselt USA ajaloos kasutas ameerika riigitegelane julgeoleku huvides soomusautot. Kui nimelt äsja oli välisministriüritusi hoones pommiplahvitus, võeti tarvitusele mitmesugused erilised julgeolekuvahendid.

Välisminister Kissingeri viibi-misel Californias saadeti sinna lennu teel järele soomusauto, mida välisminister kasutas sealsetel sõitudel. Oli nimelt kart, et pa-hempoolased ekstremistid korral-davad temale atentadi.

ja-ülikmelsele eestlastele grupile. Üks neist oli ta nüüd juba kõrges vanuses olev ema, minister Jürima-õde. Kui me olime tšestukiga oma 70–80 jalga üles tõusnud — ja küll sama palju ka maa alla — ning igasuguseid masinavärke ja 20-jala pakusid müüre inspekteeri-nud, lausuisin ma pr. Erdmanile:

"Kas see ei ole tore, et Karl seda koida eesti keeles oskab ära se-la-tada! Talle tuleb tõesti an anda, et talte nii palju eesti keelt õpetasi-te."

"Ei olnud siin midagi õpetada. Eks ema räägi oma lapsega ikka seda keelt, mis talte endale omane on — sest kuidas saad sa oma lap-sega rääkida keelt, mida sa mis-tad, kuid mis sulle siiski võõras on?"

Mõlen, et nii mõnigi uustulnuk on arvanud, et võõras keel talte omane on ja seepärast on püüdnud seda oma lastega porsida. Ja nüüd laps ei oska kumbagi keelt.

"Nisuväljades süda läänes" tut-vustab muidugi mitte ainult eest-

lasi. Eestlastele on aga suur osa pühendatud just selletõttu, et nen-de isa Baronsi ümbruskonna põl-mumajanduse arengus on määrava tähtsusega.

Mõnes suhtes oleks tahtnud siiski rohkem teada: Martin Silbermani nimi esineb paaril korral, kuid temast ei ole mindeid lähemaid andmeid toodud. oneti oli ta üks markantsemad kujusid Baronsis.

Tema lese Lisa kirjutustest võib aru saada, et Lisa oma vanemate-ga Eestist Ameerika mandrile tuli — Ellen Johnsoni artikli järele pi-danuks ta ka Krimmist tulema.
Kuna Baronsi eestlastest olid õige mitmed Erdmanid ja Erd-manite järeletulejad, siis oleks sel-guse mõttes vajalik olnud mingi sugukonnatabel.

Need on aga vähetähtsad puu-dused, peasi on, et eesti esimeste asunike elu ja tegevus Kanadas on jäädvustatud ja neile seega püüv koht antud Kanada asustamise ajaloos.

TOIVO LAANEMÄE

Ülemaailmse Eesti Kesknõukogu üsjaest koosolekust osavõtjad Saksamaal. Esireas vasakult: Adam Grünbaum (Balti Seltsi peasekretär), Arnold Joonson (UEKN Euroopa Büroo juhataja) ja Elmar Reisenberg (eestlaste huvide kaitsja Lääne-Saksas). Tagareas vasakult: G. Amberg (Saksa-Eesti sõprusühingu eestpoolne esimees), J. Merevili (Taani), publitsist Erik Thomson, dr. Olfred Aule (Balti Seltsi asepresident), Erika Pärnsalu (Inglismaa), A. Pae (Rootsi), J. Adila (Rootsi), õigusteadlane Ants Luik (Saksamaa), H. Kangur (Saksamaa), H. Luk (Saksamaa), major Raane (Balti Seltsi juhatuse liige), Fanny de Sivers (Prantsusmaa), A. Kriisa (Rootsi) ja Liis Dillie-Lindre (Belgia).

Saksamaa võimaldab läti nooruse oma gümnaasiumi

(VE) Juba 1946. a. tekkis mõte alustada läti õigustega läti gümnaasiumi asutamist Saksamaal. Kool asutati ka alustad tööd Detmoldis. 1948. a. viidi see üle Augustdorfi külla. Mõlemates kohtades töötas kool vaba Läti gümnaasiumide kava alusel. Praegu on see kool Münsteris ja on ainus täisõigustega läti gümnaasium vahemaal. Saksa valitsuse nõudeks on, et kooli käiguspidamiseks on vaja vähemalt 90 õpilast.

Kuni 1965. aastani töötas Münsteri Läti Gümnaasium vanades kasarmuhoonetes. Sel ajal tolmus palju ja suuri muudatusi koolile, ta hakkas töötama Saksamaa gümnaasiumide programmi alusel, mis käivat kooskõlas uue aja. Münsteri Läti Gümnaasium ja algkool on lätlaste noorpõlve ühendajad. Kooli töö hõltab oma "silma peal" ja annavad abi Lääne-Saksamaa siseministeerium, Bonni Põhja-Reini sotsiaalministeerium, Münsteri linnapea ja linnavalitsus. Lätlaste poolt on kooli juhatust ja see allub Läti Keskkorralduskoostööle ja selle komiteele (LCK).

Kõik eelpoolnimetatud komiteed, ministeeriumid ja valitsused jälgivad kooli tööd, et programmi oleks samane Lääne-Saksamaa gümnaasiumi ja algkooli kavade-ga.

Koolis töötavad ainult kvalifitseeritud ja täisõigustega kooliõpetajad. Enne tööd asusid eksami-neeritakse neid kõiki Lääne-Saksamaa koolivalitsuse poolt. MLG on allutatud veel kooli juurde asutatud kuratorile, mis koosneb 9 inimesest, kellest 3 on sakslased ja 6 lätlased. Kuratoritooni esimees on Läti Keskkorralduskoostöö hari-dusosakonna juhataja ja tema asetäitja MLG direktor. Kooli ku-ratoritooli 1964. aastal ja juurde asutatud eelarve. Kuratoritool on ka see, kes pakub õpetajaid. Lisaks sellele on veel kooli internadi ku-ratoritool ja niimetatud "Internadi väike komisjon". Vaatamata üldnimetatud asutistele, on interna-di väike komisjon kooli töö ja eelarve juhataja. See mitmekordne komisjonide arv pole aga kooli töö-le olnud kergenduseks, vaid on toonud kooli kui ka internadi tege-vusele palju raskusi, sest ka kooli direktori töö on püüdnud.

Meenutades vaba Lätimaa kooli-de kava, peame tunnistama, et kooli töö on laiendatud ja moder-niseeritud, praegu on kool samal tasemel Lääne-Saksamaa kooli-dega ja meie tänapäeva nõudmis-tega.

Koolis on 7 gümnaasiumi ja 6 algkooli klassi, niasamuti nagu oli vaba Lätimaa humanitaargüm-naasiumides ja 6-klassilistes alg-koolides. Viimane on tehtud selle-pärast, et kergendada õpilastele ületulekut teistest koolidest. Kõik õppeained ja õpilaste omavaheline keel on lätlakeelne. Ainult võlmie-mise, saksa- ja prantsuskeele tun-dides on tarviliselt saksa keel, sest ei leitud õpetajaid, kes võinuks nimetatud aineid õpetada läti kee-les.

Koos ajaga on kool teinud suuri edusamme, on ehitatud uus inter-naadihoone, mis on suur ja ilus. Igal õpilasel on oma tuba. Ainult kui üstulnukud tumevad end mahajäetuna ja igatsevad kodu järgi, siis asetatakse õhte ruumi 2-3 õpilast. Internadi kõigi ju-hataja ja perenaine on lätlanna.

Aastal 1969 teeb MLG suure pöörde. Gümnaasiumi tuleb õpilasi ka teistest maadest ja isegi teistest maailmajagudest. Seal on praegu õpilasi USA-st, Kanadast, Rootsist, Inglismaalt ja isegi Austraaliast. Kooli majanduslikul ülalpidajad on: 1) Põhja-Reini Vestfaali sot-siaalministeerium, kes 1970. a. annetas koolile DM 150,000 rohkem kui eelmisel aastal, kokku DM 310,400. 2) Bonni ministeerium an-netas 1970. a. DM 150,000. 3) Mün-steri linnavalitsus annetas igal aastal DM 50,000. 4) Lätlasted ise annetasid 1969. a. DM 39,426. Peale selle Põhja-Reini Vestfaali Sot-siaalministeerium maksab igal aastal DM 100,000 internadi hoone te korraspidamiseks ja õpilaste toetamiseks. Kõiki kokkuvõttes, Lääne-Saksamaa asutised anneta-vad igal aastal meile, nimelt meie noortele DM 650,000.

See on suur summa ja meie ei tohiks unustada, et Lääne-Saksamaa asutised ei ole kohustatud ja sunnitud seda tegema.

Seda nad teevad humanitaarsel ja poliitilisel põhjusil.

On arusaadav, et Lääne-Saksamaa asutised ootavad lätlaste poolt suuremaid ohvreid kooli ja inter-

naadi ülalpidamiseks. Saksa aja-lehtedes on mitmel korral maini-tud, et leedulased ja ungari-lased annetavad oma koolidele palju suuremaid summasid. Ei tohiks unustada, et kooli ja internadi ülalpidamine on Lääne-Saksa-maal maksnud juba DM 5,000,000.

Kooli juures on organiseeritud lisa õppetunde saksa ja lätlakeele, kellel neid vaja on või kellel need ained on puudulikud. Koolis on mitu õpilaste seltskondlikku ringi ja ilmut ka oma õpilassajakirgi Sni-pis (Ninake).

Lääne-Saksamaa valitsuse poolt annetatud summadest on asutatud fond, millest abi saavad need õpi-lased, kelle elukohad pole Lääne-Saksamaal ja need, kellel ei ole mingit võimalust abi saada Saksa sotsiaalseadustest. Need, kes saavad valitsuse poolt abi, peavad omaid poolt internadiile maksmata DM 7 päevas. Täispäeva maks in-ternadis on õpilastele DM 19, umbes DM 175 kuus. Varem, kui kes elavad väljaspool Lääne-Saksamaad ja kellel pole võimalik kanda kooli ja internadi kulusid, on soovitat-pöörduda abi otsimiseks MLG di-rektori poole, ning need õpilased võivad teostat saada rahva poolt annetatud summadest.

Täiesti katva terviskindlustuse eest peavad õpilased kelle eluko-had on väljaspool Lääne-Saksa-mad maksma kuus 3-4 dollarit, siis nad saavad sama meditsiinilist abi nagu lääne-sakslased.

Ella Andersons

"Põhjatäht" gaidjuhtidele

Eesti Gaidide Liit annetas skautlikku aumärgi "Põhjatähti" esimese järgu Liis Juskele, Alice Kullangole, Linda Leibakile ja Elsa Raudsepale.

Sama aumärgi teine järk anneti Reet Kannile, Frieda Kasperile, Marta Lannusele, Meeta Liivile, Ada Michelsonile, Aino Põhnille, Oldi Föderile, Ene Rungele, Irene Ruusile, Jutta Tammiokile, Lisanne Vaherile ja Klaudia Volkole.

Killukesi Hiiumaa elektrifitseerimisest

Koht, kus esimesena ja võime ütleks ka peasegu alusesena tuli elekter tarvitusele, oli Kärda ka-levivabrik. Kuna sin varem tarvi-tatud gaasivalgustus osutus nõr-gaks, käivitati küesoleva sajandi algul oma väike elektrijaam. See andis valgust tehasele, selle ametkonna korteritele ja teatud määral ka kohalikele ametiasu-tustele. Elektrivoolu andev masin oli 100 kv võimsusega 10 voolilaine aurujõul käivitav alalisvooluge-neeraator, milleks oli varustud va-hiku peahoone alumiisel korrusel oma ruum. Masin töötas hommi-kul ja õhnut, kuni 6000 sal tehas valgust aknaparellit. Sellisena töötas see kättise hävimiseni 1941. a. sügisel.

Olen kunagi näinud kogu Eesti elektrivõrgu kaarti, millele olid joonistatud nii juba siis käivitatud kui ka kavatsetatud liinid. Hiiumaa oli neist välja jäetud. Sellega Eesti vabariigil ei olnud kavatsust Hiiumaad elektrifitseerida. Kuigi sia oluks mõeldav juhtumete toomine mereallast teed mööda Läänemaal töötavast Ellamaa elektrijaamast, oli sellest ei tea millistel kaalutlustel loobutud.

Hiiumaa ise pakkus toormateri-jali küttena Mäavli raba näol, mis asub umbes 10 km Kärdist Hiiumaa keskoska poole. Sita võinuks ehitada oma Hiiumaa elektrijaam, mis oleks end sel juhul tasunud kui kõik Hiiumaa asulad oleksid üks-meelselt nõustunud kasutama elektrit nii valgustusartikliks kui ka tööstusmasinate jaoks. Ei ole aga kunagi kuulnud sellise küsi-muse päevakorral oleks. Nähta-vasti ei leitudud selleks hildaste hulgas vastavat organisatorit või oled siin jällegi mängus kaalu-tuse, mis tegid arglikult sellise kavatsuse esiletoomist.

Viimase sõja ajal kannatas kogu saar unduvall õhpuuduse all ja nii rakendati omad vooluallikad. Suu-rim neist oli kindlasti Kärda lin-navalitsuse poolt organiseeritud elektrijaam linna elanikkonna elamute valgustamiseks ja peale selle rajati samasugusel gaasi-generaatoril töötavaid allikaid ka mujal Hiiumaal, näiteks Kõrge-saare vallas Luidjal, andes valgust mõnele külale.

Kärda seliaegne elektrijaam alustas tegevust kohe pärast Saksa okupatsiooni algust 1941. a. sügisel. Selleks varuti vabrikuvõhul leiduv vana kivist värvimaja, mida vab-rik oli kasutanud viimase ajal oma vanaraua panipaigana. Tahkuna baasist saadi venelastest sinna mahajäänud 16 hobusejõuline lo-komobiil, mille abil käivitati va-helduvvoolu generaator. See töötas ainult õhtuti.

Kui nüüd "Noukogude Hiiumaa" 15.5.1974 numbris kirjutatakse: "Okupandid rikkisid taganemisel sellel primitiivse elektrijaama seadmed", mis vijab sellele, nagu oleksid sakslased Kärdist taga-nemisel elektrijaama rikkunud, on küll vale. Veel 2. oktoobril, kui sakslased olid viimseil Kärdist lahkunud ja venelased maabunud Heltermaal, oli Kärda elektrijaam tegevusvõimeline.

Kui seal hiljem tekkis paus enne venelaste kohale jõudmist, siis võisid selle ju rikkuda juhus kasu-tajad ulakad mõlemata ise enda teole. Samas lehes kirjutatakse elektril hilisemast "võidukäigust" Hiiumaal veel järgmist:

"1946. aastal hakkas tööle (s.o. Kärdist) väike tööstuskombiinaad elektrijaam, millest sai ühtlasi voolu ka 20 kv võimsusega juhu-veskit käivitav elektrimootor. Ülejäanud võimsust polnud palju. Tarbijate hulk aga suurenes. Seati üles veel 75 hobujõu võimsusega lokomobiil P-3, mis pidi käivitama 32-kilovatist generaatorit. Kuid saekaatri jätmetega köetav pik-kade leegitorudega lokomobiil, mille korsten pealegi oli halva tõmbega, ei saavutanud ettenähtud töövõimsust. 1948. aasta sügisel asuti ehitama hävinud kalevivab-riku värvimistökoja müride

baasil (nähtavasti värvimaja oli vahepeal varemeteks muutunud või koguni shilikult purustatud) Kärda elektrijaama hoonet. Palju aitasid kaasa mullatöödel kui ka ehitamisel ühistöö korras Kärda töötajad, õpilased, koduperenai-sed. Pärast tööpäeva lõppu tuldi asutuste kaupa: kindla graafiku kohaselt ehituse juurde, 1800l keel külge. Kommunistlikud noored korraldasid hoogtööpäevapäeviku. Iga kärdalane püüdis oma jõu kohaselt kaasa aidata elektri-jaama kiiremale valimisele. Paralleelselt uue jaama ehitami-sega hakati rajama elektriliine. Erities, nii palju kui neid oli, pakkusid üllimat kirjut pilti (Saksa okupatsiooni ajal elektrifitseeriti kõik Kärda elamud): neid oli kaablastest harutatud vasktraati-dek, sõja järele üles korjatud si-dekaablistest, telefonitraadist, ko-hati isegi okstraadist(!). Nisu-gused liinid kui ka omal ajal ma-jades kasutatud juhuslikud instal-latsioonimaterjalid tuli nüüd asendada nõuetekohastega, et vältida voolukahjust ja tagada tuleo-hutus."

Elektrijaama direktoriks on nüüd Evald Mändsalu (endine Mähle), kes mobiliseeriti N. Liidu 1. okupatsioonil ajal ja Venemaal tagasi jõudnu 2. okupatsiooni algul Kärda linna täitevkomitee esimees. 15. augustil 1949. a. on elektrijaamas tööle hakanud va-nemkütja Johannes Aru, vanem-diselist Erich Triebstok, vanem elektrik Meeliks Julge, vanemküt-ja kohusetähtja Paul Pihlamets, elektrik Alfred Joleht, autojuht Elmar Pär ja elektrimontööri õpilane Elmar Paljas.

Neist on allakirjutannut Kärda elanikuna ainuke tulev Meeliks Julge, kes on Kärda omaaegse postiljoni poeg ja oli 1940-date aastate algul veel Kärda kooli õpia-ne.

1968. aastal on Kärda elektri-jaam muudetud diselelektrijaam-maks, 1963. a. on läinud Kärda Võrgurajoon Saarte Kõrgepinge võrku kuuluvaks ja 7. juunil 1974. a. on see ühendatud mandri elektri-võrguga. Nagu artiklist nähtub, varustab Kärda elektrijaam voo-luga kogu Hiiumaad.

E. VRAGER

Kui vang on kandidaadiks

STUTTGART (VES) — Seitse päeva eripunkst valimiskampa-nias kaasalöömiseks sai Lääne-Berlinis Tegeli vangimajas lüü-sutamise ja pommintendaadi eest karistust kandev Dieter Kunzel-mann. Ta kandideerib kompartei liikmena Berliini senatis, mille valimine on 2. märtsil.

Seltsimees Kunzelmann tohib omal vabal valikul seitsmel päeval teha väljaspool vangimaja kihtu-stööd valimiskoofolekuil. Selle demokraatia ajaloo viist esma-kordse, otuse tegi Lääne-Berliini kohusetant kartusel, et ühes vang-imajas kriminaalkuritegude eest karistust kandev endine advokaat Horst Mahler olevat ähvardanud eitada kaobuse senati valimiste tühistamiseks, kui Kunzelmannil ei võimaldata propagandat teha.

L. Jakobsen suri Kölnis

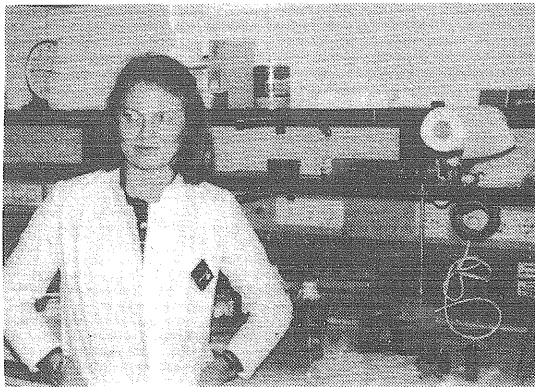
KÖLN (EPL) — Kölnis, Lääne-Saksamaal, suri 42 a. vanuses Ivar Jakobsen, kes töötas Saksa Punase Risti PR-osakonna juhatajana.

Ivar Jakobsen oli omaaegse Eesti esindaja Saksamaal kol. Loois Jakobseni poeg. Leinama jada abikaasa, kolm-aastaselt last ja ema pr, Marie Jakobsen. Kadu-nu kuulus kaademiiselt Korp. Saklasse.

Karini kroonika:

Rootsi-eestlanna kuulsas Max Plancki Instituudis

MÜNCHEN (EPL) – Eesti Päevalehe veergudel on ennemgi juttu olnud noortest eesti akadeemikutest, kes pärast ülikooli lõpetamist Rootsis on siirdunud Lääne-Saksamaale kas õpingute jätkamiseks või erialalisele tööle. Üks nendest on 26-aastane biokeemik Ruth Soo Solnast. Sügissemestril 1971 siirdus ta roheteaduslikule uurimistööle Müncheni, kust läks üle kuulsasse Max Plancki Instituuti vähihaiguste uurimise laboratooriumi. Ta on oma tööga ja eluga Bayeri pealinna ümälalt rahul. "Igal hommikul rõõmustan südamest kui tööle sõidan."

Noor eestlannast biokeemik Ruth Soo tegeleb Müncheni lähedal asuvas Max Plancki Instituudis molekulaarbioloogiaga vähihaiguste uurimise alal (EPL-foto Karin Saarsen)

On kevadisel mahe ja päikese-paisteline laupäeva pärastlõuna (ka siin pole veel talve olnud) kui Ruth mind oma Volkswagenis sõidab linnast välja loode suunas läbi Olümpia Pargi, et mulle näidata oma töökohta. Näen staadionit katvat skaklist katust, mis paistes särab kui hiigelska soomus ja mis olevat kalleim kogu maailmas: 165 miljardit marka! Staadioni ja kurikuulsat olümpia küla ümber on Bayeri osariigi palju pahanudsi olnud – kõik ehituskulud pälusid oma ajal liiga suureks. Pärast nii traagiliste olümpiamängude lõppemist (atletidat Israeli meeskonnale) ei lasu end kogu hiiglaslik ettevõtte enam üldse Olümpia küla elumajade kogumik näib eemal kui "amputeeritud Manhattani". Seal ei taha keegi elada halvasti planeeritud korterite ning liiga kõrgete üüride tõttu. Nii seisavadi need hooned "sõõriti" ja osa neist laguneb aegamis.

Alnult venelastest usuvad Timofei elab olümpia maa-alal endiselt edasi. Ta kasvatab oma maalipilli ja aedvilju, peab jumalateenistusi miniatuurses ortodoksis kahele ja saab rohkelt turistidelt heideid rahaliselt annetusi. Timofei, kes siin elas oma "bega" enne suurte ehitustööde algust, ei kõigutanud paigalt üksi vägi. Hiljem abiellus ta oma kaaslasega ja on nüüd Müncheni üheks turistide atraktsiooniks. Seda kõike ja palju muud teab mulle jutustada Ruth Soo, kes olümpiaplaadi ajal töötas Münchenis hostessina, kuna omas ni ebatavalist keelte kombinatsiooni sinetees oludes, nagu skandinaavia, inglise ja saksa keel. Viimast valdab ta täiesti vabalt, sest oli kolipõlves suveti saksa perekonnas keele praktikant.

"Olin kolm kuud tööl olümpiaplaadi hostessina", jutustab Ruth kui sõidame mööda Schloss Nymphenburgist, mis on Müncheni väike Versailles või õigemini nende "Drottingholm". "Läksin ise olümpia komiteesse "maad kuulama". Kõigi hostesside ülemaks oli ja on praeguigi dr. Emmy Schwabe, keda saksa ja rootsi ajalehed usutavad Silvia Sommerlath'i pärast. Dr. Schwabe kuulus mu jutu lahesti ära, täitsin mõned formulaarid ja saingi tööle. Olin ainuke skandinaavia hostess olümpiaplaadi televisiooni tsentruis. Minu ülesandeks oli muuretseda autosid, kontserdipileteid või pääsmeid muudele vaatamis-

väärustele TV-reporteritele igast ilmakeerest. Töötasin 6-17 või kella neljast kella üheni öösel. Järgmine päev oli vaba. Sain igalepoole pilti sisse ja nägin olümpiaplaadi väga palju. Palk oli 20 DM nädalas ning kõik ülalpidamine prill, kaasaarvatud vormikleit. Meid oli ligi tuhat tüdrukut nende seas Rootsi kuninga praegune sõbratar, kelle üle tollal palju rahulikult oli..."

"Müncheni sattusin "Der Deutsche Akademische Austauschdienst" kaudu", jätkab Ruth, kellel energiat ei näi just puudu olevat. "Kui olin Rootsis a. 1971 lõpetanud ülikooli fil. kand. astmega ainetel valikuga neli punkti geneetikat ja kolm punkti biokeemiat, nägin varsti, et kohalikud töövõimalused väga napid olid. Münchenis avanes võimalus kindla igakuise stipendiumiga end täiendada alal, mida ise valida võisin. Nii õppisin siinse ülikooli juures, kus kõik fakulteedid ühe katuse all, ühe semestri mikrobioloogia ja ühe semestri roheteadust. Paar kuud olin ühe arstirohete firma teenistuses. Vahepeal käisin Max Plancki Instituudis "maad kuulamas". See oled ju oma parim sulane, ütles rootsi vanaõna."

Augustis 1973 saigi energiline neli Max Plancki Biokeemia Instituudi laboratooriumisse tööle tüvulist veevareust uurima, mis on

jalkikut otse kirjaselst: Eesti Kirjanike Kooperatiiv, Fack 1, 220 03 Lund, postigiro 43 37 71-3. Stockholmist eestlastel on võimalik tellida seda Eesti Kultuuri Koondest, Eesti Maja, Wallingatan 32. Tunnen vanaema, kes on kinkinud oma lastele ja lastelastele kokku kaksteistkümmend eksemplari, osaliselt eesti, osaliselt rootsikeelse tekstiga. Tema mõtles seejuures on, et noored oma nime leides tunnevad sellest rõõmu luua, kultuuri elu on rikas ja vaheldusrikas, pealegi on tunne, et elan Euroopa tsentruis." Lõpuks mainib ta veel tunnusavalt, et kõik parimad laboratooriumi tööriistad ja keemilised aparatuurid tulevad Rootsist, nende hulgas ka steriliseerimise seadmed. Need on eriti tähtsad ta töös, kuna ta tegeleb ju pisikutega.

VANAEMA

ETS Lõuna-Rootsi osakonna koosolek

Lund, (EPL). – Eesti Teadusliku Seltsi (ETS) Lõuna-Rootsi Osakond pidas oma korraliku aastata peakoosoleku Lundis, ülikooli Klassikalise Instituudi kuudesaalis, Sövegatanli 2. Möödunud tegevusaasta on olnud tüdriku mitmete populaarteaduslike ettekannete ja sümposiumiga. Osakonnal on 73 liiget. Surma läbi lahkus aulilise prof. Nikolai Rootal, samuti keeleteadlane Helmut Pürkop. Senine esimees fil. dr. Paavo Roos valiti tagasi.

Koosoleku juhatajaks valiti Paavo Roos ja kirjalikmetajaks Tiit Kauri. Peale eelmise peakoosoleku protokollil ärakuulamist selgus aruandest, et tegevusaastal on peetud rida ettekandeid. 29. märtsil kõneles roheteadlane Ilmar Lill "Ravimitest läbi aegade", 17. mail refereeris fil. dr. Juhan Reitalu "Inimkromosoomide uurimisest tänapäeva tehnikaga", 20. septembril oli dr. Selma Arneri ettekanne "Allergilisele ekseemile", 25. oktoobril kõneles fil. lic. Katrin Sörg "Tähtsused fil. lic. Katrin Sörg", 17. novembril toimus Grand Hotelli viiakes saalis silmapaistev sümposium "Inimõiguste ülddeklaratsioonist" ja selle põhimõtete hulgimisest meie

okuperitud kodumaa. Referentidena esinesid dr. jur. Artur Taska, peapiskop Konrad Veem, tsiviilökonom Andres Kung ja fil. kand. Aleksander Milits. – 1. detsembril tähistati E. V. Tartu ülikooli aastapäeva aktusega samas, kus teadusliku kõne Eesti proosakirjanuse struktuurist pidas mag. phil. Arvo Mägi.

Tegevusaastal on juhatus pidanud 2 koosolekut ja revisjoni komisjon ühe. Rahaline aaranne, mis tasakaalus kr. 2.116:88, samuti eelarve kr. 2.100: – suuruses, kinnitati. Samuti kinnitati prof. Edgar Kanti nimelise kapitali bilanss kr. 3.219:6 suuruses.

Järgnevatel valimistel valiti Osakonna esimeheks tagasi fil. dr. Paavo Roos ja juhatus, mis ametite jaotusel kujunes järgmiseks: abiesimeheks fil. dr. Valev Uibo-pu, sekretäriks fil. lic. Tiit Kauri, abisekretäriks fil. lic. Katrin Sörg, laekuriks antikvaar Fred Raimond Allik, maamaks fil. kand. Evald Merike Kangro, prof. Kanti nimelise kapitali hoidjaks dotsent Ilmar Sulg ja liikmeheks fil. mag. Pillema Laas ning fil. kand. Hans Angelus. Juhatusliikme kandidaatideks jäid prof. mag. Karl Laantee ja Helner Erendi. Revisjoni komisjon valiti kogu koosolekus tagasi: dr. hist. Oskari Angelus ja õigus-teadlane Harald Viirsalu ning Osvald Viirsou.

Peakoosolekule järgnes ettekanded, kus eestlastest vähe-murarahvusest Türgis kõneles kir-janik Aarand Roos.

O.V.

Vene "njet"

NEW YORK (VES) – Ameerika kosmoselennu juhtivad tegelased on väga petunud N. Vene käitumise pärast, kirjutab ajakiri "Time". Kui nimelt ameeriklased tahsid näit vaadata nõukogude kosmosesõiduki väljalülitamist, ütlesid venelased kategooriliselt "njet".

Ameeriklastele teeb meelehärma, et nende poolt pakutud koostöö taevaurumi avastamise alal on venelastele antud vajalike teateid ja ka materjale, kuid venelased ei taha vastata samaga. Ameeriklaste kutsusid nõukogude ajakirjanikud vaatama kosmosesõidukite startimist Cape Canaveralis. Kui nüüd Washington pöördus Moskva poole loa saamiseks, et ameerika ajakirjanikud võiksid sõita N. Vene startipaika Baikoni, siis ütlesid venelased sellest kindalt ära.

Poolmiljon tsilindris?

JAN MALMSJÖ

10. aprillil on rootsi Kunsti- ja teatriloterii loosimine, millist korraldab Svenska Penninglotteriet. Kaks võitjat saavad kumbki pool miljonit krooni – maksuvabalt, 5 võidavad 100.000, 18 50.000 krooni jne. – kokku on 15.000 võitjat.

Loterii tulu läheb kusti, teatri ja muusika toetamiseks. Sellepärast ongi populaarne ja mitmekülgne lavatall Jan Malmisjö enda talundisregei torganud loteriipileti. Võib olla poolemiljonilise

"Kontinent"

N. Liidust põgenenud, resp. väljasaadetud kirjanike algatusel ilmus mõni aeg tagasi ajakiri "Kontinent" esimese numbriga saksa keeles, trükitud Ülesteini kirjanikest Berliinis. "Kontinent" nimetat emast vene ja Ida-Euroopa autorite vabaks forumiks. Ajakirja 20-aik leheküljel on artikleid, romaanikateid, luuletusi, intervjuusid jne. järgmistelt autoritelt:

Aleksander Solzhenitsõn, Vladimir Kornilov, Aleksander Piatigorski, Josef Kardinal Mindszenty, Andrei Sinjavski, Eugene Ionesco, Andrei Saharov, Jossif Brodski, Igor Gohomoshok, Carl-Gustav Ström (sünd 1930, a. Eestis), Milovan Djilas, Ludek Pachmann, Otto Filip ja Sinaida Shavohskaja. Seega on ajakirja veerud avatud kõigi bolshevikide poolt orjastatud rahvaste autoritele. Saat'õnaks kirjutab Aleksander Solzhenitsõn: "Neljakümne aasta eest oli võimalik ette kujutada, et vene, poola, ungari, tšehhi, rumeenia, saksa ja leedu kirjanikud teevad läbi samad kogemused, teevad ühised kibedad järeldused ning taotlevad praegu peagu ühisel eesmärgel tulevikku. Täna on see kallitult maksma läinud ime sündinud. Ida-Euroopa intelligent räägib ühist keelt – teadmisi kannatuste kohta. Meie avaldame "Kontinentile" lugejapidamist, kui tal õnnestub Ida-Euroopa häälele kuulajaid värvata. Häda Lääne-Euroopale, kui ta kõrvald kurdiis jäävad!"

Esialgul ilmus "Kontinent" vene ja saksa keeles. Edaspidi kavatakse tõlkida ka teistesse orjastatud rahvaste keeltesse, kogusummas 15-see keelde. "Kontinent" on mõigli raamatukaupluses, hind Saksaama DM 15.-. Kõrgetasemelise ajakirja ei teeni keegi kommertsiaalsel, vaid ikkastiatud rahvaste üldhuvist.

New Yorgis suri 17. jaanuaril Helene Johanson, sünd. 23. veebruaril 1891 Tartus.

Vändras, Eestis, suri jaanuaris kuus Otto Vaino, sünd. 19. augustil 1912 Vändras.

Cardiffs, Ingismaal, suri 1. jaanuaril Helmut Järve, sünd. 16. novembril 1914.

Vanaemad, vanaisad!

Stockholmi eesti pensionäride koosviibimisel Eesti Majas kõneli raamatuaastaga seoses ka suurteose "Eesti Rootsis" kinkimise vajadusest lastele. See oli hea mõte, kuid minu meelest on veelgi tähtsam kui see kingitakse ka lastelastele. Seejuures kandes nende nimeid ettevalmistajate nimekirja. Paraku kasvab segaebaludus ja kahjuks ka puht eestlaste perekondades noori, kes enam ei valda oma emakeelt. Kuid nende jaoks ja ka kaugeemale tulevikku mõeldes ilmutab see suurteos nii eesti kui rootsikeelse tekstiga kuna pildiliselt sisaldab see eestlaste eluolust põgenemise algustatelt kuni tänapäevani välja.

"Eesti Rootsis" maksab ettevalmistajate kulu 119:40. Tellimisel võib sisse maksta ainult pool hinnast 47:-. Tellida saab kir-

RAAMATU AASTA algab:

Muistsest kultuurist ja eesti vanimaist trükiseist

Vabariigi aastapäevaga algava Eesti Raamatuaasta 1975 käiku mineku puhul vaatleb alljärgnevas **ELMAR PETTAI** põgusalt eesti trükisena ajalugu, milline tänavu võib tagasi vaadata 440-le aastale. Eesti trükisena on muide vanem kui neebrite soomlaste, lätlaste ja leedulaste oma: esimene eestikeelne trükis, **Wanradt-Koelli katekismus** trükiti Saksamaal Wittenbergis a. 1535.

Eesti raamatu kohta on ilmunud rohkesti kirjandust autoreilt O. Urgart, F. Puksoo, D. Palgi ja raamatuaastal 1936 Richard Antiku uurimus "Eesti raamat 1535–1935". Neis leidub huvitavaid andmeid eesti raamatu arengu- loost.

Eestlaste asumisel muistisel ajal Läänemere idarannikule, mis sündis arvatavasti Kristuse sündimise ja 7. sajandi vahel p. Kr., kohtusid nad indo-euroopa rahvastega ja veidi hiljem balti ning germaani rahvastega, millised rahvad nad sulatasid endasse, saavutades sama kultuuritaseme, mida omasisid viikingaegsed skandinaavilased. Kuid uuel kordumal tuli eestlastel võidelda mitmest rahvusest vaenlastega. Need olid lätlaste, liivlaste, taanlaste, rootslaste, leedulaste, sakslaste ja venelaste. Eestlastel võitlesid visalt ja sangarlikult, kuid neil tuli alistuda, sest nende vastased olid kutselised sõjamehed, kes olid väljaoppe saanud ristisõdades.

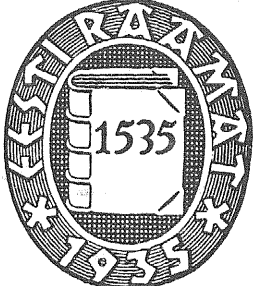
Vaimse kultuuri alal olid eestlaste juba sel ajal kõrgel tasemel. Neil oli oma rahvalaule, kõrgkultuuriline keel, oma usund ja ka muusika. 13. sajandil allutati eestlased võraste võimude poolt ja nad muutusid orjarahvaks. Selle tõttu puudub eesti keeles kirjalikke ülestähendusi vanemast ajast. Läti Henrik kroonikas leiduvad 13. sajandi algupoole mõned kohade ja sõjapäälükete nimed ning üksikuid sõnu eesti keeles. Pike-mad kirjalikud ülestähendused eesti keeles on päritud palju hilisemast ajast. Vanim eestikeelne trükis on pärit aastast 1535.

Kaua aega peeti esimeseks eestikeelseks trükiseks 1632. aastal ilmunud Heinrich Stahli "Hand- und Hausbuch". Alles aastal 1929 sattus Eestimaa Kirjanduse Ohing raamatukogu juhataja dr. H. Weiss huvitavale leluile. Nimelt oli ühe koguteose kaane täitematerjalina kasutatud alamsaksa-eestikeelseid trükisid, mis osutus 1535. aastal Wittenbergis Hans Luffti juures trükitud senitundmatu kahekeelse katekismuse riismeks. Selle raamatu koostajaks on olnud Tallinna Niguliste kiriku õpetaja Simon Wanradt ja eestikeelse tõlke tegijaks Pühavaimu kiriku õpetaja Johann Koell. Nil on säilinud meie esimene eestikeelne raamat — Wanradt-Koelli katekismus.

Soome keele vanimaks raamatuks on 1542 ilmunud Agricola "ABC-kirja". Esimene leedukeelne raamat ilmus 1547 ja esimene lätikeelne raamat alles aastal 1585. Suurimaks ja tähtsamaks seeläbiastatavale keelelisele pärandiks on siiski Georg Mülleri juhtunud aastal 1800–1806, millisel teema on pidanud Tallinna Pühavaimu kirikus. Need jutused leiti 1894. a. Tallinna linnaarhiivist ning trükiti 1891. a. Opetatud Eesti Seltsi väljaandes.

Ent 16. sajandi ainsaks raamatuks on seni jäänud Wanradt-Koelli katekismus. 17. sajandil kestab päris orjus ja maad jagavad sakslased, poolakad, taanlased, rootslased, venelased, kuni 1629. aastal sahub kogu maa rootsi võimu alla. Rootsi ajastu tõob rahva karmi saatuse veidi kergendust. Tartu asutatakse 1632. a. ülikool. Tekivad rahvakoolid ja gümnaasiumid,

kuhu on võimaldatud sissepääs ka eestlastele. 17. sajandil ilmub juba mõningal määral eestikeelseid ilmalikke teoseid. Paarkümmend jühuluuletust ja 4 keeleõpikut. Esimene ilmalik proosateos "Jee-ruusalemma Linna Ärrahäwivamine" ilmus 1694. Koolimees Bengt Gottfried Forselius andis välja kaaks aabitsat, ühe põhjaees-timurdelise (1694) ja teise lü- naees-timurdelise (1698), millised on säilinud Lundi ülikooli raamatukogus. 17. sajandil algab eesti raamatute pidev ilmumine ja sa- jandi lõpus ilmub 42 trükist.

Esimese Eesti Raamatuaasta märk eesti trükisena 400-aasta juubeli märkimiseks on aktuaalne ka Eesti Raamatuaastal 1975.

18. sajandil suureneb eesti raamatute ilmumine, kuigi "hea roo- siaeg" lõppes sajandi algul ja maa lapsed laastava Põhjasõja järele Vene valituse alla, kes aadlikele andis endiseid eesõigusi ja orjus kestab edasi.

Sellele vaatamata näitab eesti raamatu ilmumine tõusu, mis on seletatav sellega, et hagemisõigus ja hariduse tõstmise tõttu rootsi valituse ajal oli loodud vajaline alus raamatule. Sajandi algul il- nus rohkesti võimaliku kirjan- dust, kirikukäsiraamatuid ja muid. 1737. aastal ilmus püübi esimene eestikeelne trük. Tähtis sündmus oli ka esimene eesti kalendrisarja avaldamine Tallinna trükkali J. Köhleri väljaandel. "Eesti-Ma Rahva Kalender" kõige vanem teadaolev aastakäik ilmus Tallin- nas 1781. aasta kohta. Kogu sajandi toodang on 220 trükist.

19. sajandi algusaastad ei too muudatusi raamatutoodangus. Alles sajandi keskelt teeb raamatutoodang pidevat tõusu ja sajandi viimane veerand algab järsu tõu- suga, nii et aastal 1900 ilmub juba 312 trükist. Sajandi kogu toodang on juba 4217 trükist. Selle tõusu põhjustasid mitmed uued seadu- sed, nagu talupoja liikumisõiguste avaldamine, uue vallakogukonna seadus ja teoorjuse kaotamine 1668. a. Need loid eeldused mitmete rahvuslikkude suuriristuste tek- kumiseks, nagu laulupeod, E. Aleksandri kool, Eesti Kirjameeste Selts jt. Tolleaegne ainulaadne saavutus oli raamatuformaadis ajalehe "Marahva Näddala-Leht" (1821–1823, 1825) väljaandmine O.W. Masingu poolt.

O.W. Masingu järel panid aluse eesti rahvuslikule kirjandusele oma rahva seast võrsunud kirja- nikud, kes tundsid rahva hingele

ja vajadusi. Need olid maarahva laulik K.J. Peterson ning rahva- valgustajad Fr. R. Faehimann ja Fr. R. Kreutzwald. Viimase loo- ming andis sajandi keskel ilme kogu eesti kirjandusele. "Kalevi- poja" esimene trükik avaldati 1837–1841.

Tähtsamaks sündmuseks peab mainima sajandi keskel pideva eestikeelse ajakirjanduse tekki- mine. J.V. Jannseni toimetusel hakkab ilmuma aastal 1857 Pärnu ajaleht "Perno Postimees" ja aastal 1878 Viljandis ajaleht "Sakala" C.F. Jakobsoni toimetusel.

20. sajandi alul kestab raamatutoodang tõusu kuni maailmasõjani, mil tulevad jälle languse aastad. K-ni iseseisvuse algusest ilmub 7548 trükist, mis on 20. sajandi 17- ne aastane toodang.

Alles riikliku iseseisvusega pää- seb raamat täiesti vabale arengu- teele, ja iseseisvuse 17. aasta jook- sul (s.o. kuni 1935 a. raamatuaas- tani) ilmub 16 495 495 trükist, mis on arvult suurem toodang kui enne seda 383 aasta jooksul (1835. a. – 1917. a. ilmus 14 603 trükist). See tõus jätkub kuni iseseisvuse aja lõpuni. Ajavahemikul 1935–1940 ilmub ca 9500 trükist. Aastal 1938 ilmub 1708 trükist, mis on rekor- diks. Iseseisvuse aja lõpul tõttas 20. kirjan- duse Selts ja O/Ü "Noor Eesti". Need kolm kirjan- duse and- sid välja suurema osa eesti ilu- kirjanduslikust toodangust.

See otus oleb oludest, mis ise- seisvuse saavutamisele muutusid palju paremaks kui varem. Eesti- keelse hariduse omandamine ase- tas suuremalt mõeld koolija õpe- raamatute alal. Teaduslikud asutused, kuhu varemalt eestlast ei võetud, teostavad viljastavat eriti rahvuslikkude teaduste alal. Oma elu korraldamine kõigil aladel tek- itab palju suurema vajaduse raamatute järele.

Vene okupatsiooni ajal on Eestis 32 aasta jooksul väljaantud 37 240 trükist, millest 18,7 prots. vene- keelseid. Nende hulgas on rohkelt kommunistliku ideoloogia rajajate Marx, Engelsi ja Lenini teosed 177 trükist ja peaaesolev parteiaja- loo ja muu poliitiline kirjandus ei hõlma umbes ühe viiendiku üld- toodangust. Kirjandused on "Eesti Riiklik Kirjastus" (nimetatil 1964. a. kirjastuseks "Eesti Raamat"), "ENSV Kunst", "Valgus". Aja- lehtede Ajakirjade Kirjastus ja EKP Keskkomitee Kirjastus. Iga eesti neljalikmeline perekond ost- ab aastas ca 38 raamatut (Fr. Puksoo "Raamat ja tema sõbrad", Tallinn, 1972).

Paralleelselt eelmisele sammub eesti raamat paguluses iseseisvat rasti. 75-tuhandeline eestlaskond vabas maailmas on võimaldanud aastatel 1944–1970 välja anda 1770 trükist, millest suurem osa on lu- kirjandus ning üks kolmandik üldmaast algupärase ilukirjan- duse esmatrukke.

"Eesti kirjandus, laiemalt võttes eesti raamat üldse eestliskil on mõiste, millest meie rahva ajalugu ei saa ilgalt mööda minna. Võime õigusega ühkeda olla oma raamatut- le paguluses ja tõdeda, et ühe rah- va vaimne loomung on võimalik sel määral ainult vabaduses" (Bern- nard Kangro "Eesti raamat vabas maailmas", Lund 1970).

ELMAR PETTAI

Eesti-Ma Rahva
Kalender/
1731.
Aasta peale pärrast meie
Issanda Jeesuse Kristuse
Sündimist.

Tallinnas
Trükkis Joan Rõler.

1731 a. ilmunud kalendri viitlcht.

Kirjanike Kooperatiiv alustab odavmüügiga

20. veebruaril algas Eesti Kirja- nike Kooperatiivi iga-aastane suur raamatute odavmüük. Tänavu tu- leb eriti rohkesti raamatuid müü- gile. Nimelt kirjastuse A-seeriast, mis sisaldab romaane, mälestus- teoseid ja novellikogusid, tervelt 88 pealkirja 32 autorilt, nende hulgas peaaegu kõik meie tähtsamad pa- gulasautorid oma uudistestega.

Väljapakutavate hulgas on terve rida teoseid, mis esmakordselt odavmüügi lehele on ilmunud. Aga mitmed ka sõarased, mis seal viimast korda esinevad, sest trükid on paljudel lõpukorral. Kirjastus kasutab odavmüügi moodust, et võimaldada ka nendel raamatuid hankida, kelle majanduslikud olu- korrad seda vahest ei lubaks – hinnad algavad kahest kroonist. Nii on müüdvate hulgas koguni üsna hiljuti ilmunud teoseid. Kut- sutakse kõiki üles kasutama seda harukordset võimalust oma kodu varusada eestikeelse algupärase väärtkirjandusega. Müüdugi lisab kirjastus siia juurde, et kui kellelgi

majanduslikult vähegi võimalik, siis on iga uus kirjastuse raamatute pidev ostja garantii selleks, et eesti raamat võõrsil jätkuvalt võiks ilmuda.

Nii odavmüügi kui ka uuemate raamatute asjus võib pöörduda kirjastuse poole otse aadressil: Eesti Kirjanike Kooperatiiv, Fack 1, 220 03 Lund 3, tel. 046/12 17 19. Samal aadressil tuleks ka tellida sõna- ja pilditeos "Eesti Rootsis".

Kirjastuse B-seeriast, mis sisal- dab luuletuskogusid, koguteoseid, noorsookirjandust, populaarteas- duslikke raamatuid jt., tuleb müügil 32 raamatut. Nende seas on tähelepanuväärne E. Uustalu koostatud "Eesti Vabariik 1918–1940", mis tuleb esmakordselt odavmüügi, et võimaldada selle- le meie ajalugu käsitlevate suure- formaadilise ja paljude pildidega varustatud teosele laiemat levikut. See on sobiv kinkeraamat eriti nooremale generatsioonile. Samuti juhitakse tähelepanu eesti kirja- nike lühimnogograafiate sarjale. Nendes käsitletakse meie kirjanike elu ja loomingut: needki on tavalis- telt rohkesti fotodega varustatud ja toovad autoreid hugejaskonnale lähemale, aidates nende looming- iku paremini mõista. Igal kir- janduseõbral peaksid need käsi- raamatud leiduma. Need on müü- gil hinnaga ainult 5.- raamat. Ka "Eesti lüürika" ja II on veel saa- daval.

Sel korral on kirjastus eraldi avaldanud ka nimekirja teoste kohta, mida saab tavalise postiga kodumaale saata. Nimekirjas on 20 teost A-seeriast Mälu, Ristlikvi, Gailli, Mägi, Uibupuu, Nõu, Ek- baumi ja Kolga teostest. Kodumaal on siin trükitud raamat oodatud ja haruldaseks kingiks. Kuna nende saatmiseks ametlikult takistusi ei tehta, siis ei kahjusta raamatu saamine kedagi. Raamatu võib ka kirjastus teie Lendist Eestisse saata, kui saadetakse – saaja aadress ja raamatute hind plus 2.- saatekulu igalt teoselt. Kasutage juhuist Eestisse raamatute kingiks saatmiseks!

Heliloojate võistlust pikendati

Eesti Lauljate Liit Põhja Amee- rikas korraldas heliloomingu võistlust sega- ja meeskoori laulu- de ning puhkpilliorkestrite palade saamiseks, mille tähtpäev pidi olema 31. märtsil s.a. Nüüd on tõde sisseandmine tähtaega pi- kendatud 15. aprillini.

Võistlustööd tuleb saata Kanada Eesti konsulaati aadressil: Consu- late of Estonia, 281 Davenport Rd., Toronto, Ont. M5R 1K3, Kanada, märkides ümbrikule "Muusika- võistlus".

Võistlusteks esitatud tööd tulevad pealkirjastada ja iga nootidele paremale olimeelse nurgale kirju- tada autori varjunimi. Iga töle tuleb lisada autori varjunime kan- dev kinnine ümbrik, milline sisal- gab autori täieliku nime ja aadres- si.

Võistlust toimub kolmes klassis: 1) segakoori lauludele a capella, 2) meeskoori lauludele a capella (il- malik või võimalik tekst, peab olema lauldav 25 liikmelise või vähemale koortle) ja 3) puhkpil- liorkestritele (partituur vähemalt 3 min. kestusega). Koorilaulude auhindad on mõlemas klassis 150, 100 ja 75 dollarit, puhkpilli-klassis 250 ja 150 dollarit (kaks auhinda).

Teadlaste komisjon ja ilmutata Saareste sõnaraamatu indeks

Kõik teadlast, professori Evald Blumfeldt ja Julius Mägiste ning dotsent Valter Tauli on Eesti Päevalehes saanud alljärgneva kirjaga

A. Saareste "Eesti keele mõisteline sõnaraamatu" indeksi asjus.

Pärast prof. Saareste surma sõlmisid kadunu poeg Tõnis Saareste, kirjastaja I. Rebane, prof. J. Mägiste ja dots. V. Tauli lepingu mille järgi sõnaraamatu käsikirja lõpetamise eest hoolitsus jääb toimikonna hooles kuhu kuulusid prof. E. Blumfeldt, Mägiste, Tauli ja Hella Rajasaare. Kolme viimase koostöö viidi lõpule sõnaraamatu põhiosa, mis ilmus ka trüki. Peale selle on käsikirjas trüki valmis lühendite seletus (mis puudus Saareste materjalide hulgas) ja trüki kividade loetelu. Hr. Rebane tungival nõudel nõustus toimikond 1966. aastal et indeksi valmistab hr. Rebane abikaasa tingimusele et indeks tehakse Tauli poolt antud juhiste järgi ja et sõnaraamatu toimikonnale antakse kindel lubadus käsikirja lõpetamiseks kokkulepitud tähtajaks. Kui mitmeaastase ootamise, toimikonna korduvate meeldetuletuste ja hr. Rebase korduvate lubadustele vaatamata indeksi käsikirja ei esitatud, andis toimikond 1972. a. hr. Rebasele lõpliku tähtaja. Kui hr. Rebane ka sellele ei reageerinud, asus 1973. a. kevadel Upsala ülikooli Soome-Ugri Instituuti toimikonna teadmisel indeksi käsikirja koostamisele. Varsti selgus (1) et proua Rebane on tegelikult sedelitele välja kirjutanud indeksi sõnavara sõnaraamatu kogu ulatuses, kusjuures see materjal vajab kontrollimist, täiendamist, tähestiku järjekorda panemist ja käsikirja trüki valmis seadmist, (2) et Balti Instituut on palunud endale arhiivilist indeksi valmistamiseks ja et see on ka saadud 1973. a. veebruaris.

Selles olukorras otsustas Soome-Ugri Instituut indeksi valmistamist katkestada, kuna oleks ilmelik teha tööd mis juba teisel on tehtud. Toimikond loosis et nüüd viimaks viiakse hr. Rebase poolt indeksi käsikirja lõpule, kusjuures ta pidi valmiva materjali vihkude kaupa esitama Mägistele ja Taulile kontrollimiseks. Pidevatest meeldetuletustest ja hr. Rebase poolt antud lubadustest ning tähtaegadest hoolimata on hr. Rebane seni (22-st vihust) esitanud ainult ühe vihu materjali kontrolliks, kusjuures ta on küsinud ja saanud täiendavaid juhendeid.

7. veebr. k.a. kordas Tauli tema poolt hr. Rebasele enne tehtud ettepanekut et see annaks indeksi materjali lõplikuks käsikirja valmistamiseks kas Soome-Ugri Instituudile või Eesti Keele ja Kirjanduse Instituudile. Hr. Rebane teatas kategooriliselt et ta ei anna indeksi mitte kellelegi ja lubas jälle seda jätkata. Kui hr. Rebane jääb oma senise seisukoha ja meenutuse juurde, siis on kaks võimalust: (1) tuleb jääda määratamaks ajaks ootama kuni hr. Rebane viib oma töö lõpule või (2) üks eelmistest institutidest võtab töö käsitse, kusjuures tuleb teistkordselt sooritada ka see töö mis pr. Rebane on juba enne teinud ja mis moodustab indeksi lõviosa.

Päasesid läände

Kodumaa okupatsioonivõimude loal külastas Rootsis sugulasi Helmi Järs. Ameerikas viibis õe juures Elsa Raid, Taanis isa juures Jaan Raudi ja Soomes sugulaste juures Abram Duhbelman.

Eesti suri jaanuarikuus Maria Vanaselja, n-na Koolmeister, sünd. 2. oktoobril 1884. Matused toimusid 12. jaanuaril.

Maajanduslikke probleeme ei ole indeksi käsikirja koostamisel seni olnud ja tõenäoliselt suuremaid probleeme ei teki ka käsikirja trüki andmisel. Muuseas prof. Mägiste palvel on humanistlik uurimisfond aastast aastasse pikendand kadund prof. Saareste määratud toetust indeksi kahe esimese vihu väljaandmiseks. Viimane pikendus mis seni on teatavaks saand oli 31. detsembrini 1974.

Kuna hr. Rebane hoolimata aastast aastasse antud korduvalt lubadustest ei esitanud indeksi käsikirja, rääkimata trükkimisest, pidas Mägiste seisukorda lootusetuks ja palus k.a. jaanuaris humanistlikku fondi teda vabastada toetussumma hoidusest ja see üle anda Taulile.

15. veebr. 1975

Evald Blumfeldt
Julius Mägiste
Valter Tauli

†
Meie armas õetütar ja täditütar
Ellen Mei

Mälestavad leinas

ALFRED ja ALMA

LEIDA, HELVI, LINDA,
LAINE ja Ilmar

perekondadega

†
Unustamata kallist sõpra
**Konstantin
Jaam'a**

mälestavad

HARRY MÄGI
perekonnaga

ALEKSANDER TABAS
perekonnaga

†
Kallist koduküla Metste talu
pereema
Linda Sooru

mälestavad

JUHAN HENNING
perekonnaga

HÄRMAN MATSI
perekonnaga

†
Surma läbi lahkunud armast
abikaasat, tütar ja õde
Ellen Mei'd

Sünd. 24/3 1927 Rammusaare
Surn. 15/2 1975 Möindalis

mälestavad leinas

ABIKAASA VOLDEMAR
POJAGA

EMA-ISA

ÕDE ja VEND
perekondadega Eestis

VEND Rootsis

Puhka rahu võõramaa mul-
las!

Matusetalitus toimub 3.
märtsil kell 14 Kikási kabelis.

†
Armast õetütart ja venmanaist
Ellen Mei'd

mälestavad leinas

RICHARD KARISAAR
perekonnaga

ELISE VALK
perekonnaga

SALME KAASIK
abikaasaga

Inimese elu päevad on nagu
rohi, ta õitseb nõnda kui õieke
väljal.

Laul. 103,15

†
Meist vara lahkunud, armast
Ellen Mei'd

mälestavad sügavas kurbuses

TÄDI perega

TÄDILAPSED
perekondadega

†
Armast
Ellen Mei'd

mälestavad leinas

R. KIVISAAR

ASER ja ELISA
perekonnaga

†
Meie armas
Ando Aksberg
Sünd. 19/12 1938 Tallinnas
Surn. 13/2 1975 Stockholmis

Raskes leinas

AINO
ANNA-KARIN, ANNIKA,
JOHAN

VANEMAD

ARVI PEREKONNAGA

ALAR

UNO

Jumal, Suli ligemal ihkab mu
vaim.

Matusetalitus toimub reedel,
28. veebruaril kell 13.00 Li-
dingõ kirikus.

†
Armast onupoega
Ando Aksberg'i

mälestavad leinas

LEIDA, MAIE,
KALLE ja MARITA

perekondadega

†
Inglismaal õnnetu surma läbi
lahkunud kallist onupoega
Kapten

**Karel Juhan
Väärt'i**

leinaavad

MARIE SOONYKE
ROOTSIS

AINO SAALONG
EESTIS

OSKAR VÄÄRT
EESTIS

Südamlik tänu kõigile, kes
minu kallil abikaasa

Elmut Pärge'i

viimasele teekonnale saatmisest osa võtsid, teda kaunitel lilledega kui ka muul viisil mälestasid ning mulle suures leinas kaastunnet avaldasid.

Leinav

LESK

†
Meie armast
**Victor Paul
Krull'i**
Sünd. 4/9 1893 Kuressaares
Surn. 12/2 1975 Göteborgis

mälestab leinas

DIANA KRULL
EMAGA

Matusetalitus toimub reedel,
28. veebr. kl. 13 Helga Korseti
kabelis Kvibergi kalmistul
Göteborgis.

†
Armast sõpra ja kaasvilistlast
**Drand med.
Victor P.
Krull'i**

mälestavad valusas leinas

VALENTIN GUTFELDT
abikaasaga

EUGEN KIIMAN
perekonnaga

BRUNO LEE
abikaasaga

AUGUST MOKS
abikaasaga

LEO MOKS
perekonnaga

VOTELE ORG
abikaasaga

VALTER SOO
abikaasaga

KAAREL SÖMERMAA
perekonnaga

RUDOLF SÖMERMAA
abikaasaga

RICHARD FEDER
abikaasaga

LUDVIG WARRIK
abikaasaga

AARNE VIISIMAA
abikaasaga

†
Armast Koguduse Nõukogu
liiget
Doktor

**Victor Paul
Krull'i**

Sünd. 4/9 1893
Surn. 12/2 1975

mälestavad sügavas kurbuses

EELK GÖTEBORGI
ja LÄÄNE-ROOTSI
KOGUDUSE NÕUKOGU,
JUHATUS ja ÕPETAJA

EEL KIRIK

STOCKHOLM: Peapiiskoplik kog. 23/2 jäbb jumalat. ära. 24/2 kl. 18 õhtujumalat. Jakobis EV aastap. puhul, kog. õp. Raldu, orelli H. Kiisk, kog. koor J. Raldi juhata. lauluühed.

ALINGSAS: Maakirikus EV aastap. jumalat. 22/2 kl. 15. õp. Kool, orelli PG Strömberg, lauluühed.

GÖTEBORG: Kristlines EV aastap. jumalat. 22/2 kl. 15. õp. Kool, orelli PV Strömberg, skauti, noored lipuvalves, lauluühed.

GÖTEBORG: St. Paulis EV aastap. jumalat. 22/2 kl. 14. õp. Wi. Lund, viiuli K. Freyholtz, orelli L. Lindblom, lauluühed.

OLOFSTRÖM: Kirikus EV aastap. jumalat. 22/2 kl. 15. õp. Laante, orelli E. Pöhl, solist E. Johari. Eeva Merike Kangro päevakohane kõne koosviibimisel.

EESTI A.P. ÕIG. KIRIK

STOCKHOLM: Püha Nikolai peakirik. 23/2 kl. 11 liturgia ja tänuvalve EV aastap. puhul, preester Suursööt.

GÖTEBORG: Guidhenedi ortodoksikirik. Suure Paustu 2. pühap. 23/2 kl. 11 jumalat. Suure Paustu 3. pühap. 23/2 kl. 11 Ristilüdenamise püha jumalat. Praost Raag.

VABAKIRIKUD

STOCKHOLM: Eesti Nellipühi Kirik. Brävallag. 11. 23/2 kl. 10 pühapäevakool, kl. 11 vabakirikute ühine jumalat., lauluütek. 25/2 kl. 19 kooriharjutus.

ALINGSAS: Betel, Nygat. 19. jumalat. 23/2 kl. 14. külasel Götteborgist-Borärist.

BORÄS: Blåbandi saalis, Stjärnsköldsg. 5 jumalat. 23/2 kl. 11, kohal. vennad.

GÖTEBORG: Blå Bandet, Erik Dahlbergsg. 10. jumalat. 23/2 kl. 11. A. Välm.

GÖTEBORG: Smyrna, Parkg. 1. eesti kuuilatus üksel. 22/2 kl. 12.30 matus (palvet. jäbb ära). 23/2 kl. 15 jumalat., K. Verendel jt. Püha-päevakool.

NORRKÖPING: Tabernaakel, Kungsg. 26 jumalat. 23/2 kl. 13. E. Raud jt., õhver välismissjonile.

Birgninghamis, Inglismaal, suri 19. jaanuaril Mihkel Põldmaa, sünd. 2. juunil 1923 Pärnus.

Torontos suri laevamehaanik Harald Suurkask.

Armast

Jakob Sasse't

mälestab

MARTA PÜSS

Siiras tänu kõigile, kes minu kallil abikaasa, meie kallil isa, vanaisa ja vanavanaisa

Kaarel Merivee

viimse teekonnale saatmisest osa võtsid, tema kalmu kaunistas lilled ja pärgadega kaunistasid ning meile meie suures leinas kaastunnet avaldasid.

LESK, LAPSED JA OMAKSED

Lumi takistas MM võistlusi USA-s jääpurjetajatele

NEW YORK (VES) — Eesti jääpurjetajad, kes USA lahtistel jääpurjetamise võistlustel saavutasid esimese, teise ja neljanda koha Lake Geneva Wisconsinis, kogesid USA kliima heitlikkust — üleöö järve jää katnud paks lumekiht takistas ettenähtud maailma-meistrivõistluste algust. Sõideti Bay Citysse Michigani, kuid ka seal oli ilmastik rikkunud jää ning korraldajad asusid hankima informatsiooni teiste võimalike võistlusjärede üle. Aja venimine oli kasuks Eestile Vooremaale, kes nii jõudis ära parandada oma jääpanga vastu sõitmisel vigastatud purjeka.

Eestlasted, keda kohalik ajakirjandus kogu aeg on tutvustanud venelastena, kuna nad esinevad N. Liidus meeskonnana, tulid USA-sse juha 28. jaanuaril, et kohapeal treenida ja jääoludega kohaneda.

Nad paigutati ühe miljonäri külalistemajasse järve ääres. Meeskonda kuuluvad neli võistlejat — neljakordne Euroopa-meister Endel Vooremaa, 1973 a. maailma-meister Ain Vilde, Vello Kuusk ja Künno Kalk. Koik võistlejad purjetatakse DN-klassist (ajaleht Detroit News laskis konstrueerida võistlusiks eritüübi, milles joonistuste järele eestlastel Tallinnas ise ehitasid vastava tüübi purjekat).

Meeskonna saatjaks on Maaja Imelik, spordiklubi sekretär Tallinnast ja spordiklubi "Võit" esimees Peeter Teesalu, kes tegutses meeskonna juhina. Neist Maaja Imelikul otsisid ajalehe-teadele peale üles tema USA-s elunevad sugulased Tennessee ja Illinoisi osariikidest.

Jääpurjetajad pidid külma võistlemas ka Lake Placidis, kus tuleval aastal toimub talveolümpiaad.

Hollandlased

Algus lk. 1

nijanihi hävitatud elu kannatusi. Mees sünib vabal maal, saab täisealiseks ja ta küsib, kuhu on jäänud see vaba maa? Siis teda mõistetakse 20-eks aastaks sunnitööle kontsentratsiooni laagris ja lõpuks, seal, piinamiste, toidu ja arstimate puuduse tagajärjel ta sureb. Ainult kätukäsi inimesi teab, et ta on üldse elanud. Niek van der Hoek palus meie ajalehes läinud novembris saata Bruno Saarele kirja ja postkaarte värvirikkaste piltidega, et ta oma viimsetel päevadel näeks midagi rõõmsamat. Käesoleval nädalal tema sai jälle ühe kirja Bruno Saarelt, kes on suremas haige kontsentratsiooni laagris.

Peale suure kogu postkaarte ja kirjade saamist, mis De Telegraaf'i lugejaskonnalt temale läksid, ei ole tema olukord mudugi mitte paremaks läinud. Kuid hingeliselt on see Bruno Saarele palju head teinud, et tema meie lugejalil nii palju posti on saanud, kuigi pole kindel, et Sovjeti võimud kogu temale saadetud posti seal on läbi lasknud. T. kirjutab:

"Minu haigus on läinud halvemaks, kuid, oh Jumal, kogu see post on minust teinud uue inimese. Ma olen jälle optimistlik. Ma olen jälle mees ja olen ikka elus".

"Minu armas sõber" kirjutab Bruno Saare ajaloo õpetajale Van der Hoek'ile "... kas Teie tänaks sõdamest kõiki Telegraafi ja ajaleht Nieuws van de

Dag lugejaid, kes mulle nii lusaids kirja ja kaarte saatsid. Ma ei saa (ei tohi) neile kirjutada, kuid üttele neile, et nad on suurt rõõmu mulle valmistanud".

Tema viimase kirja kohaselt ei olnud Bruno Saarel enam palju eluviise. Karm Põhja-Venemaa talv võib temale kunejuna saatuslikuks. Kiri, milles Bruno Saare tänab meie lugejaid, oli kirjutatud just enne jõulupühi. See jõudis Vlaaringeni läinud nädalal. Võimalik, et Bruno Saare on veel elus, võimalik, et ta on juba surnud. Niek van der Hoek ütleb: "Meie olime teinud mida saame, saanud kaarte, kirjutatud kirju ja soovinnud temale julgust. Meie teema seda ka edasi". (EPL/VB)

Külastage EESTI MAJA WALLING. 34-1

EESTI VABARIIGI AASTAPÄEVA PUHUL

Eesti Vabariigi aastapäeva puhul on Eesti Maja einelaud avatud ka pühapäeval 23. veebruaril kell 12.00 kuni 19.00.

Eesti Maja köögist on võimalik saada eestipäraseid toitusid ja kolvi juurde küpsiseid ostu abjast. Kasutage juhust! Külastage Eesti Maja kas enne või pärast aktust Stockholmis Kontserntajas. Näituse toas on siia äsja alanud Eesti Noorte Kunstigrupi neljas näitus, kus esmakordselt mitmed noored endid tutvustavad eesti kunstipühikule.

Näidake Eesti Maja ka oma tutvavatele! Teretulemast!

Johan Kütt 80

Furulundis tähistab 25. veebruaril oma 80-aast sünnipäeva Johan Kütt. Juubilar on sündinud Eestis Läänemaal, Varblia vallas (end. Sauepi talus), Vaiste külas, Vanakõrts talus.

Lübeckis, Saksamaal, suri 19. detsembril Felix Liiv, sünd. 21. mail 1913 Rakveres.

Lakewoodis, USA-s suri 20. jaanuaril Anna Leet, n-na Mardus, sünd. 26. aprillil 1898 Pangodis.

L.-Rootsi Eesti Maja aktsionärid

Lisaks varemalt teatatuile on A/S Lõuna-Rootsi Eesti Maja aktsiaid omandanud järgmised isikud ja organisatsioonid:

Jüri Adla, Göteborg, Anita Bernadt, Farsta, Johan Bernadt, Farsta, Mats Estonius, Johannes-hov, Arvo Horn, Stockholm, Aime Jürüld, Bromma, Anne Jürüld, Bromma, Meeri Krüppelman, Uppsala, Vaino Kulasaar, Göteborg, Karl Laante, Lund, Väino Leesment, Vällingby, Harri Liik-saar, Malmö, Johannes Liivamees, Farsta, Reet Lindeberg-Lindvet, Lund.

Meeri Mamberg, Stockholm, Marju Mikiver, Malmö, Karl Mumm, Stockholm, Karl Mölder, Skived, Laur Mölder, Malmö ja Ruth Mölder, Malmö, Ruut Mägi, Västra Frölunda, Hans Fredrik Möttus, Degeberga, Leena Möttus, Lund, Alde Nugin, Svinhult, Karl Örmus, Johanneshov, Ellen Palli, Landskrona ja Johannes Paali, Landskrona, Ahti Pae, Solna, Ruut Paglant, Alingsås, Christer Persson, Skurup, Elmo Polver, Kopenhagen, Arnold Post, Farsta, Arnold Fundi, Norrköping.

Selma Raudmets, Landskrona, Tauno Rinne, Lund, Jaan Roosaar, Vällingby ja Mari-Ann Roosaar, Vällingby, Anu Saarela, Enköping, Juhana Saare, Göteborg, Rein Seensalu, Bandhagen, Salme Soekörv, Göteborg, Valter So, Solna, Hilda Särg, Möndal, Edvin Thikan, Stockholm ja Bernhard Ustav, Sundbyberg.

Organisatsioonid: Eesti Demokraatlik Union, Uppsala, Eesti Korporatsioonid Lildu Lõuna-Rootsi Koonid, Lund, Eesti Vabadussliit, Malmö ja Veebruari Komitee, Helsingborg.

A/S Lõuna-Rootsi Eesti Maja aktsia hinnaks on kr. 100 ja asjaajamise kuludeks kr. 10, kokku kr. 110. Aktsiaid saab osta, sissemaks-tes raha Lõuna-Rootsi Eesti Maja nimelise postigrosse nr. 16 01 10-3, märkides oma täieliku nime, aadressi ja kodakonduse. A/S Lõuna-Rootsi Eesti Maja vastu aktsiate tellimisi või müüvaid neid ja võtavad vastraha, teotsevad kohtade:

Stockholmis — pr. E. Sömermaa, Stockholmis eesti Koguduse büroos, Eesti Majas, E. Pettai, Eesti Kultuuri Koonid, Eesti Majas, T. Sepp, Stockholmis Eesti Majas, Meeri Nõmm-Mamberg, Rootsi Eestlaste Esinduse büroos, dir. A. Ventsel, Eesti Laenu-Hoiu Ühisus, Arvo Horn, Eesti Rahvus-sõukogus ja E. Vadi, Eesti Komitee, Eesti Majas.

Uppsalas — dr. Voldemar Krüppelman ja K. Vahtras, Göteborgis — Jaan Savioja ja Gävles — A. Vösu.

Kanada arstide juhatus

TORONTO (VE) — Nagu selgus peakoosolekul, on Põhja-Ameerika Eesti Arstide Seltsi Kanada osakonna juurde loodud mag. Rud. Kreemi juhtimisel erisektsioon otsiajalale ekspertide ja psühholoogide sektsioon.

Arstide selts on Torontos korraldanud eestlaskonna teenimiseks eesti arstide alalise valvekorda. Tahakse ettevalmistusi eesti arstide konverentsi kokkuvõtteks ülemaailmsel Eesti Päeval Baltimores a. 1976, millesel eeltood juhul dr. A. Ederma USA-s. Loomisel on stipendiumifond. Kanada osakonna esimeheks valiti dr. Priit Paas, abiesimehed on doktorid prof. H. Sepp ja prof. H. Meindok, laekuriks prof. dr. J. Roos riis liikmeteks dr. Helio Solu-Tuphoinne ja dr. H. Tari. Majameks valiti dr. Alice Pitsea-Paomies.

Kohalik elu

GÖTEBORG Peakosolek

Göteborgi Eesti Pensionäride Ühingu juhatusel koosoleku otsuse kohaselt toimub ühingu ja sihtasutuse aasta peakosolek esmapäeval, 10. märtsil kl. 11 Eesti Majas, Drottninggatan 27, milles Juhatus palub ühingu liikmeid lahkelt osa võtta.

Päevakorras koosoleku avamine ja rakendamine, surma läbi läinud liikmete mälestamine, 1974 tegevuse aruanded, kassa aruannete kinnitamine, juhatus ja kassapidaja vastutusest vabastamine põhikirja par. 6 alusel, 1975 eelarve ja tegevuskava, valimised põhikirja järele, koosolekul algatatud küsimused.

Kokkutulnud liikmete arvule vaatamata on koosolek päevakorras ettenähtud punkte otsustamiseks võimeline. Käesolev teadaanne on ette nähtud ühtlasi kut-sena, kuhu erilisi kirjalikke kutseid välja ei saadeta.

GÖTEBORG Pärandusküsimused

2. märtsil kl. 17 peab jur. kand. H. Riimor ettekanne ja vastab küsimustele päranduste kohta. Ettekanne on Eesti Maja Klubis, kuhu kõik on teretulnud.

STOCKHOLM Pensionäride kokkutulek

Pensionäride ühingu liikmete kokkutulek toimub teisipäeval, 4. märtsil kl. 13 Eesti Majas, Walling. 34. Peakosolek. Aruanded, eelarve, valimised. Omavaheline koosviibimine. Osa võtta soovijatel on registr. vajalik hiljemalt reedel, 28. veebr. tel.: 38 68 60, 81 53 73 ja 26 08 22.

STOCKHOLM JR 200 Sü koosviibimine

JR 200 Sü üldkoosolek peetakse laupäeval, 22. veebr. Eesti Majas, Walling. 34 algusega kl. 15.

Pärast koosolekut samas kl. 18 toimub traditsiooniline koosviibimine, millega tähistatakse JR 200 asutamise 31. aastapäeva. Päevakohase ettekanne peab kirjanik Ristikivi teemal: Märkmeld Helsingi Eesti Büroost. Kõik endised ksv. ja nende kallidused tere tulnud. Osavõtmaks 45.- isikut. Koh-tade reserveerimiseks on ette-registreerimine tingimata vajalik.

STOCKHOLM Esinduse Naisringi liikmeile

Esinduse Naisringi aasta-pea-koosolek peetakse kolmapäeval, 5. märtsil kell 17.30 Esinduse ruumes, Sandhamngatan 1. Juhatus palub kõiki liikmeid koosolekust osa võtta.

VÄSTERÄS E.V. aastapäeva aktus

Vabariigi 57. a. aktus toimub pühapäeval, 9. märtsil kell 15 Aros-husetis, Miernergatan 11. Aktus algab praost Koolmeisteri palvusega, aktsiokõne Eeva-Merike Kangroilt. Viitulettkandele esitavate öde ja vennad Adrad, klave-rissade Robert Heinimets. Dekla-matsioon. Pärast aktust ühine koosviibimine kohvilaas. Kõik teretulnud!

STÄNG AV TV'n när ingen tittar!

Energisparkommitten

Telesiooniprogramm

TV Lõrdag

9.30 Let's talk business. Färg. Suomenkieliset ohjelmat: Finskepråkiga program:
9.50 Tapahtumia. Aktuellit magasin för finskepråkiga.

10.00–11.25 Niskavuoren Aarne. Suomalainen elokuva vuodelta 1954. Arne från Niskavuori. Finländsk långfilm från 1954. Textat på svenska.

12.55–ca 15.15 Svenska skidspelet i Falun. Färg. Herrstafetten 4 x 10 km. Sven Plex Petersson.

15.30 Por favor. Färg. Fredrik Bel-frage och Bengt Grive.

17.55 Helgmlåbön. Färg. Från Undersäkerhets kyrka i Jämtland.

18.00 TV-nytt, väder.

18.05 Aktuellit i veckan. Färg. Textat.

18.25 Sport i går: Den stora fredslagen 1939.

18.35 Träna med TV 1.

18.55 Någonsans i Sverige. Färg. berättelse från beredskapens Sverige under andra världskriget av Jolo Regi: Bengt Lagerkvist.

I rollerna: Olle Björling, Jan Nygren, Janne Carlsson, Per Ragnar, Ove Tjernberg, Hans Klinga, Tommy Johnson, Per Waldvik m fl.

19.50 Tre kast – nordvisionslek med show, teater, film och musik. Färg. Gäststjärnor: Lill Lindfors och Ulric Neuman.

21.00 Aktuellit, väder.

21.30 TV-nytt.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

TELEVISION 2

14.05 Herrskap och tjänstefolk. Färg. Del 5. Rosas duva.

14.55 Repris kvällssöppet. Färg.

15.55 Dokument utifrån. Färg.

16.35 Har modellören ingen sång? Om kvinnan.

17.25 TV-nytt, väder.

17.30 Fem myror är fler än fyra elefanter. Färg.

18.00 Lördags – om musik. Färg.

18.30 Upp med händerna! Textat.

Färg. Del 3 som handlar om vart tidsningsbilen tar vägen i Stockholm med Kavajans tidsningsbuntar.

Medv. Emy Storm, Jan Byhlén, Thomas Pettersson, Maria Borris, Johan Fredriksson, Carl Carlswärd, Knut Johanson, Torsten Wahlund, Jan Nygren.

19.00 På äldre dar. Färg. Vård: My Persson.

19.30 Rapport med väder.

20.00 Villervallavillan – Amerikansk långfilm från 1948. Regi: H.C. Potter.

21.30 Nöjesmazarinen. Färg. Medv. Lisbeth Zachrisson, Ted Aström.

22.10 TV-nytt, väder.

TV Söndag

9.30 Por favor. Färg.

9.40 Träna med TV 1. Färg.

Suomenkieliset ohjelmat:

Finskepråkiga program:

10.00 Uutisvilkko. Nyhetsveckan.

10.25 Lasten TV: Kössi Kenguru satujen maailmassa. Vårt.

Barnprogram: Kössi Känguru i sagornas värld. Färg. Textat på svenska.

10.30 Työbön on lähdeä.

Man måste arbeta. Textat på svenska.

11.00–12.15 Gudstjänst. Från Ellmkyrkan i Sundsvall.

15.10–15.40 Bygd i förvandling – industriminnen. Färg. 2. Att arbeta med järn. Textat.

17.10 Klotet. Färg. Ärg och ledsen, glad och sur.

17.30 Fokus. Färg. Textat.

8.00 TV-nytt, väder.

18.05 Meddelanden.

18.10 Ja eller nej till kärnkraft?

Färg. Opinions- i energifrågorna bland partimedlemmar och väljare inom Vänsterpartiet kommunisterna. Medv. partiledare C.H. Hermansson, prof. Jörgen Westerståhl m fl.

18.30 De gröna åren. Amerikansk långfilm från 1948.

20.30 Björn, 18 år – film av Nina Hedenius.

21.00 Aktuellit, väder.

21.30 TV-nytt.

21.35 Sportspegeln.

22.05–22.30 Kistena i Tuva. Färg. Kerstin Ekman läser en nyskriven novell.

TELEVISION 2

10.00 Satart 4. Färg.

10.15 Guten Tag, wie geht's? Färg.

10.30–11.00 Försöksprogram: Om – Ake "Limpan" Anderson. Färg.

12.00 Repris Kvällssöppet. Färg.

12.55–ca 15.15 Svenska skidspelet i Falun. Färg. Backhoppning i 90 meters backen. Sven Plex Petersson.

18.35 En amerikan i Paris. Färg. Amerikansk långfilm från 1951.

17.25 TV-nytt, väder.

17.30 Broster Broster. Färg.

Medv. Carl-Gustaf Lindstedt, Claire Wikholm, Åsa Österman, John King.

17.50 ca Doktor Krall. Färg. 22. Hickmedicinen.

Medv. Erik Appelgren och Christer Broberg.

18.00 Den ändlösa foten av Einar Linde. Färg.

Medv. bl.a. stenåldersmannen Svensson-Schmidt, en urgemmal kung från Ur, två dyngbaggare och en rotationssymmetrisk kropp.

18.30 Bartje – holländsk familjeserie. Färg. 3. Övader.

19.25 Anslagstavlan. Färg.

19.30 Rapport med sport och väder.

20.10 Världens vapen – om den svenska vapenindustrin, dess arbetsvillkor och hur ett nät av agenter säljer våra vapen utomlands. Färg.

Medv. Bofors-chefen Claes-Ulrik Winberg och handelsminister Kjell-Ole Feldt.

21.00 Brottsplats London. Färg. Engelsk kriminalserie med John Thaw i rollen som Jack Regan.

21.35 TV-nytt, väder.

22.00–22.10 Innan varda'n. Färg.

Några tankar förmedlade av Michael Wächter, psykolog och lärare i Örebro.

21.00 Aktuellit, väder.

21.30 TV-nytt.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

21.35–22.45 McCloud. Färg. Förevunden fotomodel.

19.20 Regionala nyheter.

19.30 Rapport, väder.

19.40 Bakom rubrikerna. Färg. Paniken i massmedia. Den 13 november 1973 sände ungdomsradion en figurerad nyhetssändning om en framtida olycka vid kärnkraftverket i Barsebäck. Många människor trodde att en olycka verkligen inträffat och greps av skräck.

20.35 Hemliga Briggs. Färg. Engelsk komediserie med David Jason.

21.00 Bättre bilder. Färg. 1. Kameran och filmen.

21.20 Brottslig drift – amerikansk långfilm från 1959.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.

22.00 TV-nytt, väder.</